

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj
ISSN: 1318-1920

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana.

Tel: (+386) 1 478 10 12

Fax: (+386) 1 478 10 70

E-mail: publicistika.umar@gov.si

<http://www.gov.si/umar/public/dz.php>

Odgovorna urednica: Eva ZVER

Prevod povzetka: Tina POTRATO

Lektoriranje povzetka: Dean JESSON

Lektoriranje: Služba za prevajanje in lektoriranje Generalnega sekretariata Vlade RS

Tehnična urednica, prelom: Ema Bertina KOPITAR

Distribucija: Katja FERFOLJA

Tisk: SOLOS, Ljubljana

Naslovnica: Sandi RADOVAN, Studio DVA

Naklada: 200

Ljubljana, 2006

Uredila: Alenka Kajzer

Avtorji prispevkov: Alenka Kajzer, Tomaž Kraigher, Franci Klužer*, Saša Kovačič, Gorazd Kovačič, Arjana Brezigar Masten, Tanja Čelebič, Dušan Kidrič

Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005

Delovni zvezek 5 / 2006

Kazalo

Povzetek	7
Summary	9
1 Uvod	11
2 Spremembe v regulaciji trga dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005	12
2.1 Spremembe v regulaciji delovnih razmerij po indeksu varovanja zaposlitve	12
2.2 Spremembe v trajanju in višini nadomestil za brezposelnost	13
2.3 Ključni elementi pokojninske reforme	14
3 Gibanje stopnje zaposlenosti prebivalstva	16
4 Analiza gibanja brezposelnosti	18
4.1 Prikaz gibanja stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili	19
4.2 Spremembe v registrirani brezposelnosti	20
4.2.1 Spremembe v strukturi registrirane brezposelnosti	20
4.2.2 Analiza tokov registrirane brezposelnosti	21
5 Spremembe v strukturi zaposlenosti	23
5.1 Spremembe v strukturi zaposlenosti na ravni področij dejavnosti	23
5.2 Spremembe v strukturi zaposlenosti in intenzivnost strukturnih sprememb v zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih	24
6 Spremembe v izobrazbeni strukturi	28
6.1 Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo	28
6.2 Vključenost prebivalstva v starosti 15–24 let v izobraževanje	29
6.3 Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva	30
7 Relativne plače glede na izobrazbo in sektor zaposlitve v Sloveniji	32
7.1 Relativne plače glede na skupine dejavnosti	32
7.2 Relativne plače glede na doseženo izobrazbo oziroma raven usposobljenosti	33
8 Fleksibilnost trga dela	38
8.1 Razširjenost začasnih in delnih zaposlitev	38
8.2 Odzivnost plač in zaposlenosti na povečanje gospodarske rasti	39
9 Aktivna politika zaposlovanja	41
Literatura in viri	46
Podatkovna priloga	47

Kazalo tabel in slik

Tabela 1:	Indeks varovanja zaposlitve v izbranih letih	13
Tabela 2:	Pregled sprememb v trajanju nadomestila za brezposelnost	13
Tabela 3:	Povprečna starost novih prejemnikov starostnih pokojnin	15
Tabela 4:	Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah	16
Tabela 5:	Stopnje zaposlenosti po doseženi izobrazbi prebivalstva 15–64 let	17
Tabela 6:	Primerjava števila brezposelnih po anketi o delovni sili (ADS) in registru Zavoda za zaposlovanje	18
Tabela 7:	Stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili	19
Tabela 8:	Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (letne stopnje) in deleži dolgotrajne brezposelnosti (podatki za 2. četrletje) v Sloveniji	20
Tabela 9:	Deleži posameznih skupin brezposelnih v obdobju 1995–2005 (v % od povprečnega števila registrirano brezposelnih)	20
Tabela 10:	Tokovi oblikovanja registrirane brezposelnosti v obdobju 1995–2005	22
Tabela 11:	Sektorska struktura delovno aktivnih po anketi o delovni sili, Slovenija in EU, 1995, 2000 in 2005	23
Tabela 12:	Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji	25
Tabela 13:	Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih z vidika tehnološke zahtevnosti	27
Tabela 14:	Rast produktivnosti dela v predelovalnih dejavnostih, v %	27
Tabela 15:	Deleži prebivalstva v starosti 25–64 let s terciarno izobrazbo, skupaj in po spolu v Sloveniji v obdobju 1995–2005 (drugo četrletje), v %	28
Tabela 16:	Delež prebivalstva v starosti 15–24 let v vseh ravneh formalnega izobraževanja, srednjih šolah in na dodiplomskem študiju	29
Tabela 17:	Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva po podatkih registra delovno aktivnega prebivalstva in po podatkih ankete o delovni sili v Sloveniji v obdobju 1995–2005	31
Tabela 18:	Relativna bruto plača na zaposlenega po doseženi izobrazbi/usposobljenosti (povprečna bruto plača v Sloveniji = 100)	33
Tabela 19:	Razmerje med povprečnimi plačami glede na doseženo izobrazbo/usposobljenost v Sloveniji	33
Tabela 20:	Razmerja bruto plač po usposobljenosti za države članice EU za leto 2002	34
Tabela 21:	Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v zasebnem sektorju (povprečna slovenska bruto plača = 100)	34
Tabela 22:	Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v industriji (C do F) (povprečna slovenska bruto plača = 100)	35
Tabela 23:	Struktura zaposlenih po usposobljenosti v industriji (C do F)	35
Tabela 24:	Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v proizvodnih storitvah (G do I) (povprečna slovenska bruto plača = 100)	35
Tabela 25:	Struktura zaposlenih po usposobljenosti v proizvodnih storitvah (G do I)	35
Tabela 26:	Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v poslovnih storitvah (J, K) (povprečna slovenska bruto plača = 100)	36
Tabela 27:	Struktura zaposlenih po usposobljenosti v poslovnih storitvah (J, K)	36
Tabela 28:	Relativna bruto plača na zaposlenega glede na izobrazbo v javnih storitvah (L do O) (povprečna slovenska bruto plača = 100)	36
Tabela 29:	Struktura zaposlenih po usposobljenosti v javnih storitvah (L do O)	37
Tabela 30:	Razširjenost začasnih zaposlitev v Sloveniji	38
Tabela 31:	Razširjenost delnih zaposlitev v Sloveniji po starostnih skupinah	39
Tabela 32:	Struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v posameznih državah v letu 2003	42
Tabela 33:	Struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v Sloveniji, v %	42
Slika 1:	Letne vrednosti indikatorja intenzivnosti strukturnih sprememb v zaposlenosti	25
Slika 2:	Relativne plače in delež izobraženih v posameznih skupinah dejavnosti v letu 2005	32
Slika 3:	Dinamično prilagajanje trga dela makroekonomskim šokom	40
Slika 4:	Izdatki za aktivno politiko zaposlovanja v izbranih državah, v % BDP	41
Slika 5:	Obseg in struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v Sloveniji v izbranih letih, v % BDP	43
Podatkovna priloga		
Tabela 1:	Stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) v EU	49
Tabela 2:	Stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let)	50
Tabela 3:	Delež delnih zaposlitev v skupni zaposlenosti, v % (podatki za 2. četrletje)	51
Tabela 4:	Delež začasnih zaposlitev v skupni zaposlenosti v % (podatki za 2. četrletje)	52
Tabela 5:	Izdatki za programe aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji (posamezni programi so zajeti pod navedenimi vsebinskimi sklopi)	53

Povzetek

Gibanja na trgu dela v obdobju od leta 1995 do leta 2005 kažejo na izboljšanje razmer na trgu dela. Stopnja zaposlenosti prebivalstva v starostni skupini 15–64 let se je povečala za 4,3 o.t. Pri tem se je stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) zaradi povečanja vključenosti mladih v izobraževanje zmanjšala, pri ostalih starostnih skupinah pa povečala (še posebej pri starejših zaradi pokojninske reforme). Na zmanjšanje brezposelnosti kažeta oba načina merjenja. Število brezposelnih po registru se je zmanjšalo, vendar je k zmanjševanju registrirano brezposelnih pomembno vplivalo čiščenje evidenc in nezdružljivost statusa brezposelne osebe z vključenostjo v nekatere programe aktivne politike zaposlovanja. Zmanjšala se je tudi stopnja brezposelnosti po anketi o delovni sili. Kljub zmanjšanju brezposelnosti se nekateri problemi niso zmanjšali: delež dolgotrajno brezposelnih oseb ostaja visok, še vedno je visok delež brezposelnih brez izobrazbe, visoka pa ostaja tudi stopnja brezposelnosti mladih.

Struktura zaposlenih se je v zadnjih desetih letih spremenila v smeri povečanja storitvenega sektorja, vendar Slovenija še vedno močno zaostaja za povprečjem EU po deležu zaposlenih na področju storitev – predvsem na področjih zdravstva in socialnega varstva, trgovine in poslovnih storitev, katerih razvoj predstavlja možnosti za zaposlitev tudi starejših in manj izobraženih, kjer sta stopnji zaposlenosti nižji. Sorazmerno visok ostaja delež zaposelnih v predlovalnih dejavnosti, znotraj njih pa na področjih z nizko tehnološko opremljenostjo.

Da je izobrazba pomemben dejavnik položaja na trgu dela, kaže tako povečanje stopnje zaposlenosti visoko izobraženih v Sloveniji v obdobju 1995–2005, kot njena visoka raven v primerjavi s povprečjem EU. Izobrazba pa je tudi pomemben dejavnik razlik v plačah. Izračuni relativnih plač glede na doseženo izobrazbo kažejo na povečanje relativne plače visoko izobraženih v obdobju 1998–2002 ne glede na sektor zaposlitve (izjema je le padec relativne plače visoko izobraženih v javnem sektorju v letu 2002).

V Sloveniji so se na področju institucionalne ureditve trga dela v obdobju 1995–2005 zgodile le nekatere delne spremembe, potreben pa je bolj celovit pristop k reformam trga dela. Večje spremembe so bile na naslednjih področjih: i) zmanjšanja varovanja zaposlitev in legalizacije agencij za posredovanje; ii) skrajšanja trajanja prejemanja nadomestil za brezposelnost in iii) reform pokojninskega sistema. Analize kažejo, da je prva sprememba z omilitvijo restriktivnosti zaposlitvene zakonodaje vplivala na zmanjšanje razlik pri izstopu iz zaposlitve med delavci, zaposlenimi za nedoločen in določen čas. Druga sprememba pa je po analizah povečala verjetnost, da bo brezposelna oseba v določenem roku zaposlena. Pokojninska reforma pa je prispevala k dvigovanju povprečne upokojitvene starosti in s tem k precejšnjemu dvigu (zelo nizke) stopnje zaposlenosti populacije v starosti 55–64 let. Povečanje predvsem razširjenosti začasnih zaposlitev in skromna odzivnost zaposlenosti na povečano gospodarsko aktivnost kaže na še vedno precej močno varovanje zaposlitve za nedoločen čas in previdnost delodajalcev pri zaposlovanju. Na to pa poleg stroškov najemanja in odpuščanja zagotovo vpliva tudi visoka fiskalna obremenitev plač. Za večjo odzivnost zaposlovanja na gospodarsko rast so potrebne reforme trga dela, vendar ne zgolj na področju varovanja zaposlitve. Povečana fleksibilnost, merjena skozi razširjenost delnih in začasnih zaposlitev, je nadpovprečno prizadela mlade. Mnenja o izredno visokem deležu začasnih zaposlitev v Sloveniji, podatki ne potrjujejo, saj se Slovenija po deležu začasnih zaposlitev uvršča le nekoliko nad povprečjem EU. Izrazito skromno pa so v Sloveniji razširjene delne zaposlitve.

Slovenija za aktivno politiko zaposlovanja v zadnjih letih namenja v primerjavi z drugimi državami sorazmerno malo denarja. Struktura slovenskih izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja se je v obdobju 1995–2005 premikala v povečevanje deleža za programe za usposabljanje in zmanjševanje spodbud za zaposlovanje v zasebnem sektorju. Pomemben pogoj za oblikovanje bolj učinkovite aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji bi bila neodvisna evalvacija posameznih programov s pomočjo raziskovalnih metod. Za večjo učinkovitost programov bi bilo potrebno vsebinsko združevanje programov aktivne politike zaposlovanja (APZ) v programe, ki bodo imeli jasno opredeljen namen. S tem bi presegli sedanjo razdrobljenost APZ programov, zagotovili njihovo stabilno financiranje ter povečali ciljno usmerjenost programov tako glede na potrebe delodajalcev kot tudi brezposelnih oseb.

Ključne besede: zaposlenost, brezposelnost, plače, aktivna politika zaposlovanja

Summary

An improvement was observed in the labour market situation between 1995 and 2005. The employment rate of the population aged 15-64 rose by 4.3 p.p. in this period. At the same time, the youth employment rate (population aged 15-24) fell on account of the higher rate of participation of young people in education. Employment rates of other age groups rose (notably for older people, thanks to the pension reform). Both measurement methods indicate a drop in unemployment. The number of people registered as unemployed fell, although this was significantly linked to the reviewing and cleaning of records and to the incompatibility of the unemployment status with inclusion in certain active employment policy programmes. The ILO unemployment rate also fell. However, several problems persist: the proportion of the long-term unemployed remains large, as does the proportion of unskilled unemployed people and unemployment among young people.

The structure of employment has changed in favour of the service sector in the last ten years. However, Slovenia still significantly lags behind the EU average in terms of the proportion of people employed in those services with the potential to offer employment to older and less educated people – notably health care and social work. The proportion of people employed in manufacturing remains relatively high, particularly in low-tech industries.

The increase in the employment rate for highly skilled people in 1995-2005 and its high level compared to the EU average indicate that education is a significant determinant of the situation in the labour market. Education is also an important underlying factor in the pay gaps observed. Calculations of relative wages depending on the level of attained education show that the relative earnings of workers with higher education rose in 1998-2002 regardless of sector of employment (the only exception was the public sector, where the relative earnings of professionals dropped in 2002).

The institutional regulation of the labour market in Slovenia underwent only partial reform in 1995-2005. The labour market requires more comprehensive reforms. The main changes implemented in 1995-2005 were the following: i) the reduction of employment protection and legalisation of work agencies; ii) shortening of periods of entitlement to unemployment benefits; and iii) reform of the pension system. Analyses show that the first change, which made employment legislation less restrictive, reduced the difference existing between permanent and temporary workers in terms of how their employment relationship tends to end. The second change has increased the probability that an unemployed person will find work in a given period. And finally, the pension reform has underpinned the rise in the average retirement age and hence the significant increase in the (extremely) low employment rate of the population aged 55-64. The increase in particularly temporary employment and the weak response of employment to stronger economic activity suggest that permanent employment is still fairly protected and employers are still careful when hiring new employees. In addition to costs of hiring and firing, this is partly due to the high fiscal burden on wages. To make employment more responsive to economic growth, the labour market should undergo further reform, however not only in the area of employment protection. The increased flexibility, measured as the share of part-time and temporary employment to total employment, has strongly affected young people. Data do not confirm the opinion that the share of temporary employment in Slovenia is exceptionally high - Slovenia is ranked only slightly above the EU average according to this indicator. The level of part-time employment is,

on the other hand, very low in Slovenia.

Slovenia's expenditure on active labour market policy has been relatively low in the last few years compared to other countries. The structure of this expenditure shifted in favour of training programmes on account of employment incentives in the private sector in 1995-2005. In order to make active employment policy more efficient, these programmes should be evaluated by means of independent scientific research methods. Active employment policy programmes should be reorganised into thematic schemes with clearly defined aims. The currently fragmented programmes would thereby be integrated into coherent schemes, more stably funded and better targeted at the needs of both the employers and the unemployed.

Key words: employment, unemployment, earnings, active labour market policy

1 Uvod

Spremembe v gospodarstvu in gospodarski razvoj se zrcali tudi v spremembah na trgu dela. Tranzicija v tržno gospodarstvo je zelo spremenila razmere na trgu dela v Sloveniji. V delovnem zvezku skušamo podati celovit pregled sprememb na trgu dela v obdobju 1995–2005 skozi indikatorje stanja na trgu dela in z opisom ključnih reform na trgu dela, ki so vplivale na spremembe na trgu dela. Tako začnemo s spremembami v regulaciji trga dela. V nadaljevanju podajamo prikaz gibanja stopnje zaposlenosti in brezposelnosti, strukturnih značilnosti registrirane brezposelnosti ter značilnosti tokov oblikovanja registrirane brezposelnosti. Podajamo prikaz sprememb v strukturi zaposelnosti po dejavnostih in merimo intenzivnost strukturnih sprememb v predelovalnih dejavnostih. Merimo spremembe v izobrazbenem kapitalu in prikazujemo individualno donosnost izobraževanja skozi razlike v plačah glede na doseženo izobrazbo. S preprostimi parcialnimi indikatorji fleksibilnosti trga dela skušamo prikazati tudi spremembe na tem področju in z ekonometričnimi ocenami odzivnosti trga dela na makroekonomske šoke prikažemo slabo odzivnost (fleksibilnost) trga dela v Sloveniji. Na koncu analiziramo še izdatke za aktivno politiko zaposlovanja v Sloveniji in v nekaterih evropskih državah ter skušamo oceniti njihovo učinkovitost.

2 Spremembe v regulaciji trga dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005

O spremembah v regulaciji trga dela se pogosto govori kot o reformah trga dela. Evropska komisija v katalogu reform trga dela kot reforme trga dela opredeljuje spremembe v regulaciji ali politiki na naslednjih področjih: obdavčitev dela, nadomestila za brezposelnost, varovanje zaposlitve, aktivna politika zaposlovanja, pokojnine, sistem pogajanj o plačah, organizacija delovnega časa, migracije. V nadaljevanju podrobneje predstavljamo le spremembe na področjih, kjer je prišlo do večjih sprememb. Tako prikazujemo spremembe v ureditvi delovnih razmerij skozi indeks varovanja zaposlitve, spremembe v trajanju nadomestila za brezposelnost in ključne elemente pokojninske reforme.

2.1 Spremembe v regulaciji delovnih razmerij po indeksu varovanja zaposlitve

V ekonomski literaturi je ena izmed pomembnih institucionalno–strukturnih sprememb na trgu dela pogosto izražena v obliki indeksa varovanja zaposlitve (Employment protection legislation index), ki so ga razvili strokovnjaki OECD in omogoča primerjavo urejenosti delovnih razmerij med državami. Indeks vsebuje opis 22 osnovnih delovne zakonodaje, ki jih lahko združimo v 3 področja: (i) zaščitenost redno zaposlenega zoper individualno odpoved; (ii) urejenost začasnih oblik zaposlenosti (dela za določen čas in delovanja agencij za posredovanje delovne sile – temporary work agencies) in (iii) specifične zahteve v primeru kolektivnega odpuščanja. Iz 22 informacij o urejenosti trga dela se oblikujejo indeksi v vrednosti od 0 do 6, s ponderiranjem pa dobimo sintezni indeks varovanja zaposlitve, pri čemer višja številka pomeni bolj togo zakonodajo (OECD, Employment Outlook, 1999). Zaradi enostavnosti in mednarodne primerljivosti spremembe v regulaciji varovanja zaposlitve predstavljamo s pomočjo omenjenega indeksa.

Vodopivec (2005) je ocenil indeks varovanja zaposlitve za obdobje 1991–2004. V začetku devetdesetih let je skupni indeks presegal vrednost 4 in se vse od leta 1998 ni bistveno spreminjal. Spremembe Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki so začele veljati leta 1998, pa so legalizirale dejavnost agencij za posredovanje dela oziroma zagotavljanje delovne sile (temporary work agencies) in pomembno prispevale k znižanju skupnega indeksa varovanja zaposlitve na 3,1. Spremembe, ki jih je prinesel novi Zakon o delovnih razmerjih, ki je stopil v veljavo leta 2003, so vrednost skupnega indeksa znižale na 2,7. Spremembe v smeri večje prožnosti je omenjen zakon prinesel na področju »varovanja« zaposlitev za nedoločen čas, kjer se je ocena indeksa znižala s 4,0 na 2,7, saj je prišlo do skrajšanja odpovednih rokov in zmanjšanja odpravnin. V smeri večje fleksibilnosti so šle tudi spremembe na področju kolektivnega odpuščanja. Na drugi strani pa so šle spremembe na področju sklepanja pogodb za določen čas z vidika indeksa v smeri večje togosti zaradi dodatnih omejitev na področju uporabe zaposlitev za določen čas.

Čeprav nekateri strokovnjaki indeksu očitajo pomanjkljivosti, pa se indeks zelo pogosto uporablja kot spremenljivka institucionalnih sprememb na trgu dela.¹ Bertola, Boeri in Cazes (2000) kot veliko pomanjkljivost indeksa izpostavljajo dejstvo, da se vseh komponent indeksa ne more natančno izmeriti in kot primer navajajo odločanje

Indeks varovanja zaposlitve se je znižal z več kot 4 na začetku devetdesetih let na 2,7 v letu 2003

¹ Med pomanjkljivosti indeksa, kot merila fleksibilnosti, lahko izpostavimo tudi dejstvo, da ocenjuje normativno ureditev, ki se lahko v različnih državah različno uveljavlja in uporablja.

Tabela 1: Indeks varovanja zaposlitve v izbranih letih

	1995	1998	2001	2002	2003	2004
Indeks varovanja zaposlitve (skupaj)	4,1	3,1	3,1	3,1	2,7	2,7
(a) Zaposlovanje za nedoločen čas	4,0	4,0	4,0	4,0	2,7	2,7
Postopek	5,0	5,0	5,0	5,0	3,0	3,0
Odpovedni rok in odpravnina	3,1	3,1	3,1	3,1	1,8	1,8
Težavnost odpuščanja	4,0	4,0	4,0	4,0	3,3	3,3
(b) Zaposlovanje za določen čas	3,8	1,3	1,3	1,3	2,0	2,0
Zaposlitev za določen čas	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3
Agencijsko posredovanje dela	5,5	0,5	0,5	0,5	1,8	1,8
(c) Kolektivno odpuščanje	5,3	5,3	5,3	5,3	4,8	4,8

Vir podatkov: Vodopivec (2005), str. 38.

sodišč v primeru sporov zaradi interpretacije utemeljenega razloga za odpoved, podobno pa bi lahko rekli tudi za ocene težavnosti odpuščanja. Zaradi tega so po našem mnenju problematične predvsem primerjave ocen indeksa, ki jih pripravijo različni avtorji.

Vodopivec (2005) z ekonometrično analizo ugotavlja, da je novi zakon z omilitvijo restriktivnosti zaposlitvene zakonodaje v prvem letu delovanja signifikantno vplival na zmanjšanje razlik pri izstopu iz zaposlitve med delavci, zaposlenimi za nedoločen in določen čas. Tudi sam indeks kaže na spremembe v smeri manjše togosti, vendar zakonske ureditve na nekaterih področjih še vedno ne omogočajo zadostne fleksibilnosti.

Novi zakon o delovnih razmerjih je zmanjšal razlike pri izstopu iz zaposlitve med zaposlenimi za nedoločen in določen čas

2.2 Spremembe v trajanju in višini nadomestil za brezposelnost

V ekonomski teoriji, predvsem pa v teorijah iskanja zaposlitve (job – search theory), ima trajanje nadomestila za brezposelnost pomembne učinke na obnašanje brezposelne osebe in njihovo iskanje zaposlitve. Praviloma dolgo potencialno trajanje nadomestila za brezposelnost ne spodbuja brezposelne osebe k iskanju zaposlitve in hitri ponovni zaposlitvi, zato ima v tem primeru pomembno vlogo predvsem aktivacijska aktivna politika zaposlovanja.

Sprememba Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki je bila sprejeta konec leta 1998, je za nekatere skupine brezposelnih zmanjšala

Tabela 2: Pregled sprememb v trajanju nadomestila za brezposelnost

Obdobje zavarovanja	Trajanje nadomestila v mesecih	
	Prej	Potem
2,5–5 let	6	3
5–10 let	9	6
10–15 let	12	6
15–20 let	18	9

Vir podatkov: Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list št. 5-2223/91, 8. 2. 1991. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list št. 69-3370/98, 9. 10. 1998.

Skrajšanje trajanja nadomestila je povečalo verjetnost, da brezposelna oseba najde zaposlitev v določenem času

potencialno trajanje nadomestila za brezposelnost. Spremembe trajanja za posamezne skupine so podane v tabeli 2.

Van Ours in Vodopivec (2004) sta ocenjevala spremembe v verjetnosti, da bo brezposelna oseba našla zaposlitev pred in po spremembi trajanja nadomestila za brezposelnosti, ki je bila uveljavljena leta 1998. Rezultati so pokazali, da je skrajšanje trajanja nadomestil pomembno povečalo verjetnost, da bo brezposelna oseba našla zaposlitev v določenem času. Na primer za brezposelne moške je skupna verjetnost, da bo brezposelni moški zaposlen v 6 mesecih pred spremembo zakona znašala 45,8 %, po spremembi zakona pa je ta verjetnost znašala 51 %, pri ženskah pa se je povečala s 35,8 % na 42 %.

Ker se v obdobju 1995–2005 višina nadomestila za brezposelnost v odvisnosti od preteklih dohodkov ni spremenila,² se tudi nadomestitvene stopnje niso bistveno spremenile. Primerjava nadomestitvenih stopenj³ kaže, da so nadomestitvene stopnje za prejemnike nadomestila za brezposelnost v državah OECD v povprečju 88 % v primeru minimalne in 72 % v primeru povprečne plače. V Sloveniji je za povprečno plačo nadomestitvena stopnja približno enaka, za minimalno plačo pa je 5 odstotnih točk nižja od povprečja držav OECD (Vodopivec, 2005, str. 27).

2.3 Ključni elementi pokojninske reforme

Ker je pokojninska reforma pomembno vplivala na izstop iz delovne sile in s tem stopnje zaposlenosti starejših, na kratko predstavljamo ključne elemente reforme pokojninskega sistema, ki je bil uzakonjen konec leta 1999 in je začel učinkovati leta 2000.

V obveznem zavarovanju so bili sprejeti bolj zaostreni upokojitveni pogoji. Povečana je bila polna upokojitvena starost za ženske in zahtevana višja zavarovalna doba. Ob pogoju vsaj 20 let zavarovalne dobe se moški lahko upokoji pri 63-ih in ženska pri 61-ih letih. Minimalna upokojitvena starost se je z reformo dvignila s 53 na 58 let. Novi upokojitveni parametri se uveljavljajo postopoma.

Po izpolnitvi upokojitvenih pogojev je ostajanje v aktivnosti nagrajeno, upokojitev pred polno upokojitveno starostjo pa pomeni zmanjšanje pokojnine. Daljše ostajanje v delovni aktivnosti je nagrajeno: ko oseba doseže 63 let (moški)/61 let (ženske) se pokojnina poveča za 3,6 % za prvo leto, 2,4 % za drugo leto in 1,2 % za tretje leto ostajanja v aktivnosti. Vsako leto se za odmero osnove doda še 1,5 %. Parametri, ki določajo odmero pokojnine, pa so bili uvedeni takoj, s tem da so že dosežene pravice ostale na isti ravni.

Kot je razvidno iz tabele 3, se je v obdobju 1995–2005 povprečna starost novih prejemnikov starostnih pokojnin za moške povečala za 2 leti in 11 mesecev, za ženske pa za 3 leta in 1 mesec. Povečevanje upokojitvene starosti pa se je močno pospešilo z uveljavitvijo pokojninske reforme v letu 2000, saj se je v obdobju 1999–2005 povečalo za 2 leti in 3 mesece za moške in za ženske.

Upokojitveni pogoji so se zaostriili s pokojninsko reformo leta 2000

² Denarno nadomestilo za prve 3 mesece znaša 70 % povprečne plače posameznika v preteklih 12 mesecih, potem pa se odstotek zniža na 60 %.

³ Nadomestitvena stopnja predstavlja delež dohodkov, ki jih posameznik ohrani, ko preide v brezposelnost, glede na svojo plačo ob zaposlenosti.

Tabela 3: Povprečna starost novih prejemnikov starostnih pokojnin

Leto	Moški		Ženske		Skupaj	
	Let	Mesecev	Let	Mesecev	Let	Mesecev
1992	56	2	52	6	54	3
1993	56	2	53	3	55	1
1994	57	7	53	2	55	0
1995	57	6	53	1	55	7
1996	57	6	54	0	55	8
1997	58	3	54	11	56	6
1998	58	5	55	3	56	10
1999	58	2	54	10	56	7
2000	59	2	55	5	57	2
2001	59	3	55	5	57	2
2002	59	11	55	6	57	8
2003	59	11	55	8	57	8
2004	60	7	56	7	58	7
2005	60	5	57	1	58	10

Vir podatkov: Mesečni statistični pregledi Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, marec 2006.

3 Gibanje stopnje zaposlenosti prebivalstva

Stopnja zaposlenosti prebivalstva 15–64 let se je povečala za 4,3 odstotne točke

Višja je predvsem stopnja zaposlenosti visoko izobraženih

Stopnja zaposlenosti oziroma delovne aktivnosti⁴ prebivalstva 15–64 let se je v obdobju 1996–2005 povečala za 4,3 o. t. Gledano po starostnih skupinah smo bili v tem obdobju priča zmanjšanju stopnje zaposlenosti mladih (15–24 let), kar je povezano s povečanjem vključenosti mladih v izobraževanje, ki se je v obdobju 1998–2003 povečalo s 53,6 % na 66,9 % in je med najvišjimi v EU. Pri ostalih starostnih skupinah smo beležili povečanje stopnje zaposlenosti, pri čemer izstopa povečanje izredno nizke stopnje zaposlenosti starejših (55–64 let), kar je posledica opustitve množične uporabe zgodnjega upokojevanja iz začetka devetdesetih let in uveljavitve pokojninske reforme (glej poglavje 2.3). V primerjavi z drugimi državami sta nizki stopnja zaposlenosti mladih (15–24 let) in stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let) (podrobneje glej statistično prilogo). Zavedati pa se moramo tudi, da ima Slovenija relativno visok delež pomagajočih družinskih članov v skupnem delovno aktivnem prebivalstvu.

Da je izobrazba pomemben dejavnik zaposlitvenih možnosti, dokazujeta tudi gibanje in višina stopenj zaposlenosti po doseženi izobrazbi, ki se je v obravnavanem obdobju najbolj povečala pri visoko izobraženih, manjše povečanje je zabeležila tudi stopnja nizko izobraženih, stopnja srednje izobraženih pa se je rahlo zmanjšala. Ker je delež terciarno izobraženih v primerjavi z odraslim prebivalstvom v Sloveniji nižji od povprečja EU, je stopnja zaposlenosti visoko izobraženih v Sloveniji višja od povprečja EU. K veliki razliki med stopnjami nizko in srednje izobraženih v primerjavi s stopnjo zaposlenosti visoko izobraženih prispeva tudi dejstvo, da je del prebivalstva v tej starosti (15–64 let) še vključen v začetno izobraževanje. Stopnja zaposlenosti nizko izobraženih v Sloveniji je precej pod povprečjem EU, kar je v precejšnji meri povezano z nizko stopnjo zaposlenosti starejših in nezadostno razvitostjo storitvenega sektorja.

Tabela 4: Stopnje zaposlenosti po starostnih skupinah

	1996 Q2	1999 Q2	2001 Q2	2002 Q2	2003 Q2	2004 Q2	2005 Q2
St. skupina 15–24 let	35,5	32,9	30,3	31,1	28,6	33,8	31,7
– moški	37,1	34,7	34,1	34,8	33,3	38,3	36,4
– ženske	34	31,2	26,4	27,2	23,6	29,1	26,8
St. skupina 25–54 let	82	82,2	83,8	84,1	82,6	84	84,1
– moški	85,4	85,6	87,5	87	85,7	86,2	86,4
– ženske	78,5	78,6	80	81	79,4	81,7	81,7
St. skupina 55–64	19,9	23,4	23,4	25,9	22,7	30,1	31,2
– moški	28,1	32,2	33	37,4	31,8	41,2	42,5
– ženske	12,9	14,9	14,4	15,1	14,6	19,6	20,1
St. skupina 15–64 let	61,7	62,5	63,6	64,3	62,5	65,6	66
– moški	66	66,8	68,5	68,7	67,2	69,9	70,2
– ženske	57,5	58,1	58,6	59,8	57,7	61,3	61,7

Vir podatkov: Eurostat.

⁴ Stopnja zaposlenosti je razmerje med delovno aktivnimi in prebivalstvom v določeni starosti. Cilj lizbonske strategije je 70-odstotna stopnja zaposlenosti, merjena za prebivalstvo, v starosti 15–64 let.

Tabela 5: Stopnje zaposlenosti po doseženi izobrazbi prebivalstva 15–64 let

	1996 Q2	2000 Q2	2001 Q2	2002 Q2	2003 Q2	2004 Q2	2005 Q2
Nizko izobraženi	39,6	39,7	42	41,8	38,2	41,2	40,7
-moški	44,8	43,3	46,4	45,2	42,5	45,2	45,2
-ženske	35,6	36,9	38,3	39	34,5	37,8	36,6
Srednje izobraženi	71,3	69,5	69,3	69,5	67,5	70,7	70,7
-moški	73,8	73,4	74,1	74,3	72,7	75,3	75,3
-ženske	68,3	64,8	63,4	63,7	61,2	65,2	65,1
Visoko izobraženi	83,5	85,8	85,7	86,4	85,2	86,8	86,5
-moški	83,4	85,9	85,8	86,6	85,4	87,7	87,9
-ženske	83,5	85,7	85,6	86,2	85	86,1	85,4

Vir podatkov: Eurostat.

V Sloveniji imamo dva načina merjenja brezposelnosti

4 Analiza gibanja brezposelnosti

Prikaz gibanja brezposelnosti smo pripravili z obema viroma podatkov, ki v Sloveniji obstajata o brezposelnosti: anketa o delovni sili, ki daje mednarodno primerljive podatke o aktivnosti prebivalstva in podatke o registrirani brezposelnosti, ki izhaja iz registra brezposelnih, ki ga vodi Zavod RS za zaposlovanje.

V Sloveniji obstaja velika razlika med t. i. registrirano (podatki Zavoda za zaposlovanje) in anketno brezposelnostjo (SURS-ova anketa o delovni sili). Brezposelni po anketi o delovni sili so brezposelni, če izpolnjujejo 3 pogoje⁵: (i) v tednu pred anketiranjem niso opravili niti 1 ure dela za plačilo in niso zaposleni ali samozaposleni; (ii) so v zadnjih 4 tednih pred anketiranjem aktivno iskali zaposlitev; (iii) so pripravljene sprejeti delo takoj ali v roku 2 tednov od dneva anketiranja.

Tabela 6: Primerjava števila brezposelnih po anketi o delovni sili (ADS) in registru Zavoda za zaposlovanje

	Število brezposelnih po anketi o delovni sili	Število brezposelnih po registru	Reg. brezposelni, ki niso anketno brezposelni	
	V tisoč		V tisoč	V %
1998	77	126	63	50
1999	71	119	60	50,4
2000	69	107	54	50,4
2001	57	102	50	49,0
2002	58	103	53	51,4
2003	63	97	44	45,3
2004	64	93	41	44,0
2005	67	92	38	41,3

Vir podatkov: SURS.

V letu 2005 je bilo v povprečju 92 tisoč registriranih brezposelnih, od tega jih je 38 tisoč takih, ki ne izpolnjujejo enega od kriterijev za anketno brezposelnost in 12 tisoč brezposelnih po ADS, ki niso registrirani. Zaradi čiščenja evidenc Zavoda za zaposlovanje se razlika med obema viroma počasi zmanjšuje, stopnji pa se približujeta.

Vzroki za sorazmerno veliko razliko med registrirano in anketno brezposelnostjo v Sloveniji so poleg samih razlik v definiciji predvsem naslednji: (i) velika »neaktivnost« dela registrirano brezposelnih, ki ne iščejo aktivno dela, kar je v veliki meri povezano z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih, ki postanejo pasivni in menijo, da zaposlitve ne morejo dobiti (t. i. discouraged workers oz. t. i. obupanci); (ii) delovna aktivnost registrirano brezposelnih, ki se lahko odvija tudi v sivi ekonomiji⁶ ali v pa v obliki aktivnosti, ki jo opravljajo pomagajoči družinski člani⁷ v družinski pridobitni dejavnosti (obrt, podjetje, kmetija).

⁵ Gre za enoten kriterij mednarodne organizacije dela (ILO).

⁶ Ocene obsega sive ekonomije po različnih virih so relativno visoke.

⁷ Slovenija ima v primerjavi s državami EU relativno visok delež pomagajočih družinskih članov v delovno aktivnem prebivalstvu.

K veliki omenjeni razliki zagotovo prispevata naslednji dejstvi: (i) vezava nekaterih pravic v sistemih socialnega zavarovanja na status brezposelne osebe, ki jo posameznik dobi s prijavo v register brezposelnih, kar povečuje interes brezposelnih za prijavo v register; (ii) slabo razmerje med številom svetovalcev zaposlitev na brezposelno osebo, kar zmanjšuje možnosti tako za intenzivnejše spremljanje in zaposlitveno svetovanje na eni ter za nadzor nad aktivnostjo brezposelne osebe na drugi strani.

Čeprav v Sloveniji med obema viroma o brezposelnosti obstaja precejšnja razlika, lahko v grobem rečemo, da oba vira v obdobju 1995–2005 kažeta približno isto gibanje (v letu 2005 nižje stopnje kot v letu 1995) in na podobne probleme (velik delež dolgotrajno brezposelnih in nizko izobraženih ter problem brezposelnosti mladih).

4.1 Prikaz gibanja stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili

Stopnja anketne brezposelnosti je v drugem četrtletju leta 1995 znašala 7,4 % in je vse do leta 2000 presegala 7 %, v letu 2001 se je spustila pod 7 % in v obdobju 2001–2005 nihala med 6,3 % in 6,7 %. Če stopnje brezposelnosti v obdobju 1998–2005⁸ pogledamo po starostnih skupinah, vidimo, da se je najbolj znižala brezposelnost mladih (15–24 let), ki pa je še vedno relativno visoka.

*Oba načina
merjena
brezposelnosti
kažeta na
zmanjšanje*

*Brezposelnost
mladih je še
vedno soraz-
merno visoka*

Tabela 7: Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah (povprečne letne vrednosti)

	15–24	25–49	50–64	Skupaj
1998	18,6	6,5	5	7,9
1999	18,1	6,3	5,6	7,6
2000	16,8	5,7	6,2	7
2001	18,1	5,1	4,8	6,4
2002	16,7	5,4	4,3	6,4
2003	17,4	5,9	4,3	6,7
2004	16,3	6,8	4,3	6,3
2005	16	5,9	4,4	6,5
Razlika 2005–1998 v o. t.	-2,6	-0,6	-0,6	-1,4

Vir podatkov: SURS

Stopnja dolgotrajne brezposelnosti⁹, ki je kazalnik problemov trga dela in socialne povezanosti, se je v Sloveniji v obdobju 1996–2000 najprej povečevala in leta 2000 dosegla najvišjo raven (4,1 %), potem pa se je postopno zniževala, vendar je v letu 2004 znašala 3,2 %, kar je le nekoliko manj kot v letu 1996.

Podatki torej kažejo na to, da se problem dolgotrajne brezposelnosti v Sloveniji v opazovanem obdobju ni zmanjšal, zato bo potrebno ukrepe aktivne politike zaposlovanja usmeriti bolj v zmanjševanje in preprečevanje dolgotrajne brezposelnosti. Na ohranjanje velikega problema dolgotrajne brezposelnosti kažejo tudi relativno visoki

*Problem
dolgotrajne
brezposelnosti se
ni zmanjšal*

⁸ Obdobje 1998–2005 je obdobje, ko razpolagamo z letnimi podatki, prej se je namreč anketa o delovni sili izvajala samo enkrat letno.

⁹ Stopnja dolgotrajne brezposelnosti predstavlja razmerje med številom dolgotrajno brezposelnih (osebe brezposelne več kot 1 leto) in številom aktivnih prebivalcev.

deleži dolgotrajno brezposelnih v skupni brezposelnosti (populacije v starosti 15–64 let), ki je v drugem četrtletju 2005 znašal 51,0 %, kar je celo nekoliko več kot v letu 1996. Problem dolgotrajne brezposelnosti se praviloma povečuje s starostjo, kar kaže med drugim na večje probleme pri zaposlovanju starejših. Podatki o deležu dolgotrajno brezposelnih po starostnih skupinah kažejo, da se je problem dolgotrajne brezposelnosti v zadnjih desetih letih nekoliko zmanjšal med mladimi (15–24 let) in srednjo generacijo (25–49 let), povečal pa za starejše. Podatki iz registra brezposelnih kažejo, da se dolgotrajna brezposelnost najpogosteje pojavlja v kombinaciji lastnosti starost in slaba izobrazba ter pri večjih zaposlitvenih ovirah (npr. invalidnost). V zadnjih letih se je povečal tudi delež dolgotrajno brezposelnih iskalcev prve zaposlitve.

Tabela 8: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti (letne stopnje) in deleži dolgotrajno brezposelnih (podatki za 2. četrtletje) v Sloveniji

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Delež dolgotrajne brezposelnosti 15–64 let	49,8	51,9	45,3	41,8	62,7	63,2	54,7	56,7	53,1	51,0
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti	3,4	3,4	3,3	3,3	4,1	3,7	3,5	3,5	3,2	n.p.

Vir podatkov: Eurostat.

*Visok delež
brezposelnih je
brez izobrazbe*

4.2 Spremembe v registrirani brezposelnosti

4.2.1 Spremembe v strukturi registrirane brezposelnosti

Za preteklo desetletje je bilo značilno precej dinamično spreminjanje strukturnih lastnosti registrirane brezposelnosti. V devetdesetih letih so bili osnovni strukturni problemi registrirane brezposelnosti: naraščajoča dolgotrajna brezposelnost, naraščajoča brezposelnost starejših od 40 let, naraščajoče število brezposelnih invalidov ter visoka brezposelnost oseb z nižjo izobrazbo. Visok je bil tudi delež mladih med brezposelnimi, ki pa se je do leta 2000 stalno nižal, povečeval pa se je problem brezposelnosti žensk, ki je bil v začetku 90-ih let nizek. Takrat so propadala ali se prestrukturirala predvsem »moška« področja dejavnosti, kot so težka industrija

Tabela 9: Deleži posameznih skupin brezposelnih v obdobju 1995–2005 (v % od povprečnega letnega števila registrirano brezposelnih)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ženske	46,7	48,1	48,8	49,9	50,6	50,7	50,8	51,2	52,8	53,1	53,8
Iskalci prve zaposlitve	19,7	19,4	18,3	18,1	18,7	17,9	18,8	19,6	23,2	25,2	24,3
Mladi do 26. leta	32,2	31,4	29,1	26,3	25,8	23,4	24,1	24,0	26,1	26,2	24,2
Z višjo in visoko izobrazbo	4,7	4,5	4,4	4,5	4,3	4,5	4,6	4,8	6,1	7,2	7,6
S srednjo izobrazbo	48,6	48,5	48,5	48,6	48,2	48,3	48,3	48,2	49,7	51,2	51,6
Brez izobrazbe	46,7	47,0	47,1	46,9	47,5	47,2	47,0	47,0	44,2	41,6	40,8
Brezposelni več kot eno leto	62,1	56,2	57,1	61,7	63,7	62,9	58,9	54,4	48,6	46,2	47,3
Starejši od 40 let	34,1	36,6	40,8	46,0	48,5	51,7	50,5	49,4	44,1	42,8	43,6
Starejši od 50 let	12,6	14,6	18,9	21,8	24,1	27,5	27,0	25,4	21,4	21,0	22,7
Invalidi	5,2	6,6	7,8	9,3	11,6	15,2	17,9	18,3	10,7	9,2	9,9
Prejemniki nadomestil, pomoči	30,3	30,3	32,6	32,6	31,0	29,1	25,3	23,7	24,8	24,0	25,4

Vir podatkov: Zavod RS za zaposlovanje.

ali gradbeništvo, medtem ko so »ženske« panoge, kot so tekstilna in druga lahka delovno intenzivna industrija, prišle na vrsto kasneje, zlasti pa v tem desetletju. Leta 1995 je bil delež žensk med brezposelnimi enak kot med zaposlenimi, do leta 2005 pa se je povečal že na 53,8 %. Deleži dolgotrajno brezposelnih, brezposelnih, starejših od 40 let ter brezposelnih z nižjo izobrazbo so bili najvišji v letih 1999 in 2000 (okrog 63 %, 52 % oziroma 47,5 %), kasneje pa so začeli upadati. Delež brezposelnih z nižjo izobrazbo se je začel leta 2003 zniževati in se je od dolgoletne ravni (okrog 47 %) do leta 2005 znižal na 40 %. Po drugi strani pa v zadnjih letih ponovno narašča delež mladih med brezposelnimi, med njimi predvsem delež tistih s srednjo ali višjo in visoko izobrazbo. Delež invalidov se je leta 2003 znižal s prepisom v posebno evidenco¹⁰.

4.2.2 Analiza tokov registrirane brezposelnosti

Analiza tokov registrirane brezposelnosti v zadnjih desetih letih kaže, da se število registriranih brezposelnih sicer zmanjšuje, toda predvsem zaradi povečanih črtanj iz evidence iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitev brezposelnih. Ta črtanja so se povečala zlasti po spremembah Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti iz leta 1998 (UL, št. 69/98).¹¹ Največ (preko 40 %) črtanj iz evidence iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitve, je zaradi kršitev obveznosti, od tega največ zato, ker v evidenci brezposelnih prijavljena oseba ni na razpolago za zaposlitev. Ostale, vendar številčno relativno manj pomembne oblike kršitve obveznosti, so še: odklonitev ponujene zaposlitve, neaktivnost pri iskanju zaposlitve ter odklonitev vključitve ali kršitev obveznosti iz programov aktivne politike zaposlovanja. Zaradi prehoda v razne oblike neaktivnosti (šolanje, upokojitve, porodniški dopust ipd.) je črtana dobra tretjina brezposelnih, ki niso črtani zaradi zaposlitve. Iz ostalih razlogov je črtanih dobrih 20 %, med temi dobra polovica zato, ker se je oseba sama odjavila iz evidence brezposelnih.

Skupni priliv ima tendenco naraščanja predvsem zaradi naraščajočega priliva oseb, ki so izgubile delo za določen čas. Skupni priliv v brezposelnost se je od okrog 80 tisoč leta 1995 v drugi polovici prejšnjega desetletja povečeval in v letih 2004–2005 znašal okrog 95 tisoč. Delež priliva oseb, ki se jim je iztekla zaposlitev za določen čas, se je v skupnem prilivu povečal z okoli 25 % v letu 1995 na okoli 36 % v letu 2005. Zaposlovanje za določen čas je že od začetka tranzicije dalje zelo pogosta oblika novega zaposlovanja. Ta priliv je postal zelo pogost vzrok priliva v brezposelnost in predstavlja približno tretjino vsega priliva oziroma polovico priliva v registrirano brezposelnost zaradi izgube dela. Približno četrtno vsega priliva v registrirano brezposelnost predstavlja priliv iskalcev prve zaposlitve. V letu 2005 se je ta priliv, po visokem povečanju leta 2003 in 2004, sicer znižal, vendar ostaja na ravni dolgoletnega povprečja, tj. okrog 22 tisoč oseb letno. Preostanek priliva v registrirano brezposelnost je posledica različnih drugih vzrokov za izgubo dela, med katerima prevladujeta lastna odpoved delojemalca in odpoved zaposlitve iz poslovnih razlogov. Oba predstavljata približno po desetino vsega priliva, pri čemer pa se delež prvega zmanjšuje, delež drugega pa povečuje. Večji vzrok priliva v brezposelnost so še stečajji

Črtanja iz registra so pomemben razlog za zmanjšanje registrirane brezposelnosti

¹⁰ Gre za delovne invalide – prejemnike denarnega nadomestila iz ZPIZ-a, ki so na ZRSZ prijavljeni najmanj dve leti, in se v tem času zaradi svoje zaposlitvene oviranosti, kljub napotitvam k delodajalcem, niso uspeli zaposliti tudi po vključitvi v programe aktivne politike zaposlovanja ali za njih ni bilo primernih delovnih mest. Evidenca na podlagi drugih zakonov se vodi na podlagi Pravilnika o vsebini in načinu vodenja uradnih evidenc s področja zaposlovanja, ki je bil objavljen 4. oktobra 2002 na podlagi sprememb in dopolnitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

¹¹ Takrat je bil uveden novi 70. člen zakona, ki določa, kdaj lahko ZRSZ preneha voditi brezposelno osebo v svojih evidencah. Poleg prehoda v zaposlitev ali samozaposlitev lahko te razloge strnemo še v tri skupine: prehod v neaktivnost, kršitev obveznosti brezposelne osebe ter ostali razlogi, ki so bolj ali manj statusne narave.

podjetij, katerih pomen se zmanjšuje. V letih 2004 in 2005 so prispevali le okrog 5 % priliva v registrirano brezposelnost (v primerjavi z okrog 11 % v povprečju v devetdesetih letih).

Odliv iz brezposelnosti zaradi zaposlitve je (z izjemo let 1994, 1995 in 1999) že od začetka tranzicije manjši od priliva v brezposelnost zaradi izgube dela. V zadnjem desetletju se je to razmerje še poslabšalo (od okrog 95 % v drugi polovici devetdesetih let se je do leta 2005 znižalo že na 75 %). Število registriranih brezposelnih, ki so dobili delo, je v povprečju manjše, kot je bilo v devetdesetih letih (glej tabelo 10), in to predvsem zaradi manjšega števila vključenih v zaposlitev preko programov aktivne politike zaposlovanja (javna dela in drugi programi subvencioniranja zaposlovanja), medtem ko je število nesubvencioniranih zaposlitev brezposelnih v povprečju nekoliko večje kot v drugi polovici preteklega desetletja.

Tabela 10: Tokovi oblikovanja registrirane brezposelnosti v obdobju 1995–2005

Leto	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Število ob začetku leta, v tisoč	123,5	126,8	124,5	128,6	126,6	114,3	104,6	104,3	99,6	96,0	90,7
2. Skupaj prilivi med letom, v tisoč	79,6	86,5	78,5	77,0	80,8	82,3	87,7	87,4	94,2	95,6	94,4
- iskalci prve zaposlitve	22,1	21,1	17,9	18,6	19,6	20,5	21,9	21,4	25,4	26,0	21,7
- zaposleni, ki se jim je iztekla zapolitev za določen čas	20,3	23,4	23,7	29,5	30,8	28,2	32,1	32,9	32,2	33,1	34,5
- odpoved dela s strani delojemalca	9,2	8,9	9,8	9,9	8,4	9,8	10,0	8,8	8,3	8,3	7,0
- stečaj	8,6	11,6	8,0	6,7	6,6	6,9	5,8	7,5	7,0	4,7	4,6
- trajni presežki in poslovni razlogi	9,8	12,5	14,4	10,6	6,9	5,2	5,4	6,1	10,0	11,0	10,6
- drugi razlogi	9,5	9,0	4,7	1,7	8,4	11,9	12,5	10,7	11,3	12,6	16,0
3. Skupaj vsi registrirani brezposelni med letom (3=1+2), v tisoč	203,2	213,2	202,9	205,6	207,4	196,7	192,3	191,7	193,9	191,6	185,1
4. Skupaj odlivi med letom (4=5+6), v tisoč	76,4	88,7	74,4	79,0	93,1	92,1	87,9	92,1	97,9	100,8	92,6
5. dobili delo	60,0	54,6	56,1	55,4	62,4	60,2	52,7	52,2	50,5	54,3	53,9
V % od (3)	29,5	25,6	27,6	27,0	30,1	30,6	27,4	27,2	26,1	28,3	29,1
- preko programa javnih del	4,3	4,7	5,4	10,6	10,3	10,5	9,4	7,6	6,7	6,1	5,7
- program pomoči pri samozaposlitvi	3,2	2,3	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,0	1,2	1,7	1,7
- preko drugih programov spodbud zaposlovanja	11,7	7,6	10,7	15,8	10,9	11,7	10,3	4,0	4,5	8,3	5,8
- v nesubvencioniranih zaposlitvah	40,8	40,0	38,4	27,4	39,5	36,4	31,2	39,6	38,1	38,1	40,7
6. črtani iz drugih razlogov	16,4	34,1	18,3	23,5	30,7	31,9	35,3	39,9	47,3	46,6	38,7
v % od (3)	8,1	16,0	9,0	11,4	14,8	16,2	18,3	20,8	24,4	24,3	20,9

Vir podatkov: Zavod RS za zaposlovanje.

5 Spremembe v strukturi zaposlenosti

5.1 Spremembe v strukturi zaposlenosti na ravni področij dejavnosti

V obdobju 1995–2005 se je sektorska struktura zaposlenosti v Sloveniji spreminjala v korist storitvene ekonomije, vendar relativno počasi. Razvoj sektorske strukture je bil v glavnem podoben razvoju v drugih evropskih državah, v primerjavi s katerimi ima Slovenija še vedno izstopajoče visoka deleža delovno aktivnih v kmetijstvu ter v predelovalnih dejavnostih in nizek delež delovno aktivnih v storitvah.

Delež delovno aktivnih v kmetijskem sektorju (kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo), ki je med višjimi v EU, iz leta v leto precej niha z zelo počasno tendenco zniževanja. Po podatkih anket o delovni sili se je v obdobju 1995–2005 gibal okrog 10 % (povprečje EU je bilo okrog polovico nižje). Najvišji je bil leta 1998: 11,5 %, najnižji pa leta 2003: 8,4 %, leta 2005 je bil 9,1-odstoten. Delovna aktivnost v kmetijstvu niha tudi sezonsko v posameznem letu zaradi visokega deleža pomagajočih družinskih članov (ki je tudi eden višjih v Evropi). Nihanje in le počasno zniževanje deleža delovno aktivnih v kmetijstvu si lahko razlagamo kot posledico slabih možnosti za zaposlovanje zlasti starejšega in slabo izobraženega delovno sposobnega prebivalstva, ki se zato, če je tudi lastnik ali najemnik zemlje, tako ali drugače preživlja s kmetijstvom. Delovna aktivnost v kmetijstvu prispeva k relativno nizki stopnji anketne brezposelnosti v Sloveniji, saj anketa o delovni sili praviloma podcenjuje brezposelnosti v ruralnem okolju.

Delež delovno aktivnih v industriji (področja dejavnosti C do E po NACE) se znižuje hitreje kot v kmetijstvu in ima stalno tendenco padanja. Po anketi o delovni sili se je

Tabela 11: **Sektorska struktura delovno aktivnih po anketah o delovni sili, Slovenija in EU, 1995, 2000 in 2005**

	Slovenija			EU-15			EU-25	
	1995	2000	2005	1995	2000	2005	2000	2005
Vsi delovno aktivni po anketi								
Proizvodne dejavnosti:	53,6	48,1	46,2	35,6	33,3	30,3	35,3	32,3
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (A:B)	10,5	10,0	9,1	5,2	4,3	3,7	5,7	4,9
Industrija (C:E)	38,1	32,7	31,0	22,6	21,1	18,6	21,8	19,6
- v tem predelovalne dejavnosti	35,7	30,8	29,4	21,3	20,0	17,6	20,3	18,3
Gradbeništvo (F)	5,1	5,4	6,1	7,9	7,9	8,0	7,8	7,9
Storitve:	46,4	51,9	53,8	64,4	66,7	69,7	64,7	67,7
Proizvodne storitve (G:I)	21,3	23,0	22,0	24,9	25,1	25,2	24,8	25,0
Finančne in poslovne storitve (J:K)	6,1	7,7	8,9	10,5	12,1	13,3	11,2	12,5
javne in osebne storitve (L:P)	19,0	21,2	22,9	29,0	29,6	31,2	28,6	30,2
v tem: - javna uprava	4,4	5,6	6,1	7,8	7,6	7,4	7,3	7,3
- izobraževanje	5,8	6,6	7,6	6,6	6,7	7,1	6,8	7,2
- zdravstvo in soc.varstvo	5,0	5,0	5,4	9,1	9,5	10,4	9,0	9,8
- druge javne in osebne stor.	3,8	4,0	3,7	5,5	5,8	6,3	5,5	6,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pomagajoči družinski člani	4,2	4,8	4,6	2,1	1,7	1,2	2,0	2,0

Vir podatkov: SURS, Statistika trga dela: Ankete o delovni sili, Eurostat; preračuni UMAR, brez upoštevanja neznanih odgovorov.

Delež delovno aktivnih v industriji je visok

v obdobju 1995–2005 znižal z 38,1 % na 31,0 %, od tega v predelovalnih dejavnostih s 35,7 % na 29,4 %. Slovenija je imela leta 2005 najvišji delež delovno aktivnih v predelovalnih dejavnostih med članicami EU (povprečje EU-25 je bilo 18,3 %, EU-15 pa 17,6 %). Delež delovno aktivnih v gradbeništvu pa se je v prejšnjem desetletju povečeval (po močnem zmanjšanju števila zaposlenih v gradbeništvu v začetku 90-ih let). Od 5,1 % leta 1995 se je po anketi o delovni sili do leta 2002 povečal na 6,1 %, od takrat dalje pa niha na ravni okrog 6 % (kar pa je za slabi 2 odstotni točki manj od povprečja EU).

Delež delovno aktivnih v storitvenih dejavnostih je v Sloveniji relativno nizek. Še vedno je precej nižji kot v večini evropskih držav in se le počasi zvišuje. Leta 1995 je bil po anketi o delovni sili 46,4-odstoten, do leta 2005 pa se je povišal na 53,8 % (povprečje EU-25 je bilo 67,7 %, povprečje EU-15 pa še dve odstotni točki višje).

Med storitvenimi dejavnostmi se je najbolj povečal delež delovno aktivnih v poslovnih storitvah, ki se je v desetih letih skoraj podvojil (s 3,7 % leta 1995 na 6,4 % leta 2005), javni upravi in izobraževanju. Po deležih delovno aktivnih v posameznih področjih storitvenih dejavnosti ima Slovenija višje deleže od povprečja EU-25 le na področju gostinstva ter izobraževanja, za povprečjem EU-25 pa najbolj zaostaja na področjih zdravstva in socialnega varstva, trgovine in poslovnih storitev.

5.2 Spremembe v strukturi zaposlenosti in intenzivnost strukturnih sprememb v zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih

Tehnološka preobrazba celotnega gospodarstva, ki je potrebna za dvig nacionalne konkurenčne sposobnosti, prinaša tudi spremembe v strukturi zaposlenosti znotraj predelovalnih dejavnosti. Dinamiko tega procesa opredelimo z intenzivnostjo strukturnih sprememb v zaposlenosti, ki odraža stopnjo medsektorske mobilnosti produkcijskega faktorja delo in zaposlitveno absorpcijsko sposobnost posameznih podpodročij znotraj osnovne dejavnosti v določenem časovnem obdobju. Merimo jo z indikatorjem intenzivnosti strukturnih sprememb, ki ga po Landesmannu (2000) opredelimo kot:

$$S = \sqrt{\sum_{i=1}^m \left[(sh_{i,t+k} - sh_{i,t})^2 \cdot \left(\frac{sh_{i,t}}{100} \right) \right]}$$

sh i: delež i-tega izmed m podpodročij v celotni zaposlenosti predelovalnih dejavnosti (pri izračunih smo v skladu s SKD področje predelovalnih dejavnosti razdelili na 14 (podpodročij)

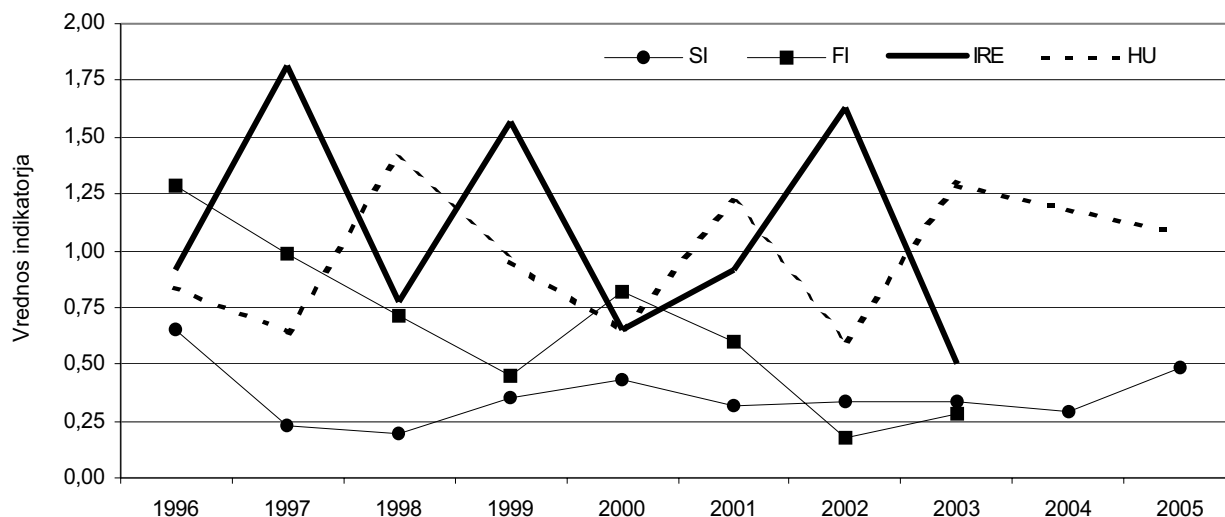
t: bazno leto oz. obdobje; k = 1.....n

Strukturne spremembe v zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih so sorazmerno majhne

Po relativno počasnem strukturnem prilagajanju v obdobju 1997–2004 se je dinamika strukturnih sprememb v Sloveniji v letu 2005 nekoliko pospešila. Izračuni na podlagi indikatorja strukturnih sprememb so pokazali, da je bila intenzivnost prestrukturiranja v predelovalnih dejavnostih, merjena s spremembami v zaposlenosti,¹² v letu 2005 na višji ravni kot v predhodnih letih (vrednost indikatorja je znašala 0,48) in se je približala vrednosti iz leta 1996. V primerjavi z dinamiko strukturnih sprememb v

¹² Če je vrednost indikatorja S nizka (blizu 0), je intenzivnost strukturnih sprememb predelovalnih dejavnosti v času majhna. In obratno, kolikor višja je vrednost indikatorja, toliko intenzivnejše so strukturne spremembe.

Slika 1: Letne vrednosti indikatorja intenzivnosti strukturnih sprememb v zaposlenosti

Vir: SURS, Eurostat, Groningen Economic Database, preračuni UMAR.

državam, kot so Finska, Madžarska in Irska, ki jim je v zadnjem desetletju uspel izraziti razvojni preboj v okviru predelovalnih dejavnosti v smeri krepitve visoko tehnoloških panog,¹³ je bil proces strukturne preobrazbe v zaposlenosti v Sloveniji precej manj intenziven in dinamičen. Takšno sliko kaže tudi primerjava intenzivnosti strukturnih sprememb v zaposlenosti v Sloveniji v celotnem opazovanem obdobju, ko je vrednost indikatorja 2,49 za Slovenijo precej nižja kot v izbranih državah (Finska: 4,22; Madžarska: 7,60; Irska 3,67).¹⁴

Tabela 12: Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
D Predelovalne dejavnosti	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DA Pro. hrane, pijač, tobačnih izdelkov	7,5	8,1	8,5	8,4	9,1	9,0	8,8	8,8	8,8	8,8	8,3
DB Pro. tekstilij, tekstilnih, krznenih izdelkov	15,2	14,6	14,9	14,6	14,2	13,6	13,0	12,2	11,3	10,6	9,8
DC Pro. usnja, usnjenih izdelkov	4,0	4,0	3,6	3,8	3,5	3,4	3,3	3,2	3,1	2,9	2,5
DD Obdelava in predelava lesa	5,1	5,8	5,5	5,3	5,5	5,3	5,2	5,1	5,1	5,1	4,9
DE Pro. vlaknin, papirja; založništvo, tiskarstvo	6,7	6,9	6,8	6,8	6,8	6,5	6,4	6,5	6,5	6,5	6,4
DF Pro. naftnih derivatov	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,1	0,0	0,0
DG Pro. kemikalij, kemičnih izd., umetnih vlaknin	4,9	5,4	5,5	5,4	5,4	5,4	5,4	5,5	5,7	5,7	5,4
DH Pro. izdelkov iz gume in plastičnih mas	4,6	4,5	4,7	4,9	4,9	4,9	5,0	5,2	5,4	5,6	5,9
DI Pro. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	4,5	4,5	4,3	4,2	4,2	4,1	4,1	4,1	4,0	4,1	4,5
DJ Pro. kovin in kovinskih izdelkov	14,5	14,7	14,5	14,6	15,2	16,0	16,5	16,6	16,8	16,8	17,3
DK Pro. strojev in naprav, d. n.	10,8	9,2	9,3	9,6	9,4	9,4	9,5	9,8	10,0	10,5	11,1
DL Pro. električne in optične opreme	10,6	10,9	11,0	11,2	11,1	11,5	11,8	11,9	12,0	12,1	12,2
DM Proizvodnja vozil in plovil	4,7	4,3	4,1	4,0	3,9	4,1	3,9	4,0	4,1	4,3	4,9
DN Pro. pohištva in dr. pred. dej., recikl.	6,7	6,8	7,0	6,7	6,5	6,5	6,7	6,8	6,9	6,8	6,7

Vir podatkov: SURS - Nacionalni računi.

Opomba: *SURS - Statistika delovno aktivnega prebivalstva, preračuni UMAR.

¹³ Prvi je to uspelo z angažiranjem človeškega kapitala in velikimi ter učinkovitimi vlaganji v raziskave in razvoj, slednjima pa s pomočjo neposrednih tujih investicij in vlaganj v človeški kapital.

¹⁴ Za Slovenijo in Madžarsko je vzeta primerjava med letoma 1995 in 2005, za Finsko in Irsko pa zaradi pomanjkanja podatkov primerjava med letoma 1995 in 2003.

**Delež
zaposlenih v
podpodročjih z
nizko
tehnologijo je
še vedno velik**

V Sloveniji je bil za predelovalne dejavnosti kot celoto značilen proces defenzivnega prestrukturiranja. Z izjemo nekaterih panog (proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov, proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas) se je število zaposlenih v obdobju od leta 1995 do leta 2005 v veliki večini podpodročij zniževalo. Na ravni celotne panoge se je število delovnih mest od začetnih 284.000 znižalo za približno 45.000 oziroma 16 %. V Finski in Irski so v primerljivem obdobju uspeli s procesom ofenzivnega prestrukturiranja, za katerega je značilna rast dodane vrednosti ob širjenju proizvodnih kapacitet, saj so število delovnih mest povečali za 7 % oziroma 6 %, na Madžarskem pa se je število zaposlenih zadržalo na ravni iz leta 1995.

Delež zaposlenih v visoko tehnoloških panogah¹⁵ predelovalnih dejavnosti se postopno povečuje, vendar je zaostanek za razvojno najprodornejšimi članicami EU še zmeraj očiten. V desetletnem obdobju (1995–2005) se je povečal delež zaposlenih na visoko in srednje visoko tehnoloških podpodročjih (z 31,0 % v letu 1995 na 33,6 % v letu 2005), delež zaposlenih v srednje nizko tehnoloških podpodročjih je v letu 2005 znašal 27,8 % in se je izboljšal za 3,9 odstotne točke. Delež zaposlenih na nizko tehnoloških podpodročjih se je v letu 2005 v primerjavi z letom 1995 znižal za 6,6 odstotne točke na 38,6 %. Na prikazane spremembe v slovenskih predelovalnih dejavnostih je v največji meri vplival za 1,6 odstotne točke povečan strukturni delež zaposlenih v proizvodnji električne in optične opreme, ki sodi v prvo skupino, najbolj (za 2,9 odstotne točke) pa se je strukturni delež povečal v proizvodnji kovin in kovinskih izdelkov, ki po tehnološki zahtevnosti sodi v drugo skupino. Največji 5,4-odstotni upad strukturnega deleža v zaposlenosti smo zabeležili v proizvodnji tekstilij in tekstilnih izdelkov, ki sodi v skupino nizko tehnoloških podpodročij. Ostale spremembe na ravni podpodročij so bile manj izrazite. Ob povečani intenzivnosti strukturnih sprememb v letu 2005 so imele le-te »pozitiven predznak«. Povečal se je delež visoko in srednje visoko tehnoloških podpodročij (z 32,7 % v letu 2004 na 33,6 % v letu 2005),¹⁶ delež zaposlenih na srednje nizko tehnoloških podpodročij se je povečal s 26,5 % na 27,8 %, delež nizko tehnoloških podpodročij pa se je v letu 2005 v primerjavi s predhodnim letom znižal za 2,2 odstotne točke na 38,6 %.¹⁷

Kot je razvidno iz tabele 13, po deležu zaposlenih v visoko in srednje visoko tehnoloških podpodročjih (z 31,0 % v letu 1995 na 33,6 % v letu 2005) in deležu zaposlenih v srednje nizko tehnoloških podpodročjih še vedno precej zaostajamo za Finsko, Madžarsko in Irsko.

Učinek strukturnih sprememb v zaposlenosti na rast produktivnosti slovenskih predelovalnih dejavnosti je bil skromen. Ta učinek smo izračunali s pomočjo Fagerbergove (2000) »shift-share« analize za obdobje od leta 1995 do 2004¹⁸, ki meri prispevek rasti produktivnosti znotraj posameznih podpodročij, ponderirano z deležem zaposlenih teh podpodročij v skupni zaposlenosti panoge.

¹⁵ Po metodologiji OECD za razdelitev panog po tehnološki intenzivnosti, več o tem v Hatzichronoglou (1997, 6–23).

¹⁶ Na izboljšanje je v največji meri vplival za 0,6 odstotne točke povečan strukturni delež v proizvodnji vozil in plovil ter proizvodnji strojev in naprav, manjši, 0,3-odstotni upad pa smo zabeležili v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov.

¹⁷ V okviru nizko tehnoloških podpodročij se je strukturni delež najbolj (za 0,8 odstotne točke) znižal v proizvodnji tekstilij in tekstilnih izdelkov, delež zaposlenih v proizvodnji hrane, pijač in tobačnih izdelkov pa se je v primerjavi z letom 2004 znižal za 0,6 odstotne točke.

¹⁸ Gre za analizo premikanja deležev v zaposlenosti, ki skupno produktivnost dela v predelovalnih dejavnostih, merjeno z dodano vrednostjo na zaposlenega, razdeli na tri komponente: (i) intersektorsko komponento, ki opredeli sposobnost panoge, da premika delovno silo z nizko na visoko produktivna podpodročja, (ii) interakcijsko komponento, ki odraža sposobnost realokacije proizvodnega faktorja delo na podpodročja s nadpovprečno rastjo produktivnosti in (iii) intrasektorsko komponento, ki meri prispevek rasti produktivnosti znotraj posameznih podpodročij, ponderirano z deležem zaposlenih teh podpodročij v skupni zaposlenosti panoge. Podrobneje o tem v Fagerberg (2000, 400–405).

Tabela 13: **Struktura zaposlenih v predelovalnih dejavnostih z vidika tehnološke zahtevnosti**

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Slovenija	Predelovalne dejavnosti skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Visoka + srednje visoka tehnologija	31,0	29,8	29,9	30,2	29,8	30,4	30,7	31,2	31,9	32,7	33,6
	Srednje nizka tehnologija	23,9	24,1	23,8	24,1	24,6	25,3	25,9	26,1	26,4	26,5	27,8
	Nizka tehnologija	45,2	46,1	46,2	45,7	45,7	44,3	43,5	42,6	41,8	40,8	38,6
Finska	Predelovalne dejavnosti skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
	Visoka + srednje visoka tehnologija	36,1	37,2	36,5	37,2	37,5	37,9	38,4	38,2	37,9	-	-
	Srednje nizka tehnologija	18,5	19,0	20,4	20,6	20,7	21,4	21,7	21,9	22,0	-	-
	Nizka tehnologija	45,4	43,8	43,1	42,3	41,7	40,7	39,9	39,9	40,1	-	-
Irska	Predelovalne dejavnosti skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
	Visoka + srednje visoka tehnologija	39,7	40,4	42,5	43,1	44,7	45,1	44,8	42,8	42,8	-	-
	Srednje nizka tehnologija	14,6	15,1	14,5	14,8	14,9	15,3	14,5	15,3	15,3	-	-
	Nizka tehnologija	45,7	44,6	43,0	42,1	40,4	39,6	40,6	41,9	41,9	-	-
Madžarska	Predelovalne dejavnosti skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Visoka + srednje visoka tehnologija	31,2	32,0	32,0	33,8	33,9	33,9	35,0	34,5	35,8	36,9	37,7
	Srednje nizka tehnologija	18,5	17,5	17,9	17,2	18,2	18,8	19,1	19,9	20,1	20,2	20,6
	Nizka tehnologija	50,3	50,5	50,1	49,0	47,9	47,2	45,9	45,6	44,1	42,9	41,7

Vir podatkov: SURS, Eurostat, Groningen Economic Database, preračuni UMAR.

Realna rast produktivnosti dela predelovalnih dejavnosti, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, je bila v letu 2004, podobno kot v predhodnih letih v največji meri posledica rasti produktivnosti znotraj posameznih podpodročij (intrasektorski, nestrukturni učinek). Prispevka statičnega in dinamičnega struktur-nega učinka ostajata tako v letu 2004 kot v celotnem analiziranem obdobju zanemarljiva. Strukturne spremembe v zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji torej niso delovale spodbujevalno v smislu povečevanja skupne produktivnosti.

Tabela 14: **Rast produktivnosti dela* v predelovalnih dejavnostih, v %**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Skupaj
Intersektorski (statični) učinek	1,5	0,4	0,1	0,2	0,4	0,2	0,6	0,9	0,6	3,6
Interakcijski (dinamični) učinek	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	3,8
Intrasektorski (nestrukturni) učinek	10,4	11,0	4,1	4,1	8,5	4,4	6,2	5,5	5,2	77,2
Skupna rast	11,5	11,3	4,1	1,2	9,0	4,7	6,8	6,5	5,8	84,6

Vir: SURS – Nacionalni računi, preračuni UMAR.

Opomba: *Dodana vrednost na zaposlenega, stalne cene preteklega leta - referenčno leto 1995.

6 Spremembe v izobrazbeni strukturi

Ker izobrazbena struktura delovno aktivnih in prebivalstva pomembno vpliva na hitrost gospodarskega razvoja in predstavlja potencial za prihodnji gospodarski razvoj, predstavljamo gibanje nekaterih indikatorjev izobrazbenega kapitala v obdobju 1995–2005.

6.1 Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo

Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je pomemben dejavnik gospodarske rasti, saj predvsem zaposlovanje bolj (terciarno) izobraženih omogoča večjo inovativnost in ima pozitiven vpliv na produktivnost dela in gospodarsko rast. Analize za države OECD dokazujejo pozitiven vpliv deleža terciarno izobraženih na prihodnjo gospodarsko rast.

Slovenija je v obdobju 1995–2005 povečala delež prebivalstva s terciarno izobrazbo¹⁹ in tako sledila trendom v ostalih razvitih državah. Po rezultatih ankete o delovni sili za drugo četrtletje je to povečanje v opazovanem obdobju znašalo 5,8 odstotne točke. Leta 2005 je imela točno petina prebivalstva v starosti 25–64 let terciarno izobrazbo (leta 2000: 15,7 %; leta 1995: 14,2 %). Za to obdobje je značilno tudi naraščanje števila vpisanih (mladine in odraslih) v terciarno izobraževanje in rast števila diplomantov. V obdobju 1995–2000 je bilo povečanje majhno, saj se je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo povečal le za 1,5 odstotne točke. Med letoma 2000–2005 je bila rast hitrejša, ta delež se je namreč povečal za 4,3 odstotne točke. Razlog za to je v velikem povečanju števila vpisanih v terciarno izobraževanje v drugi polovici devetdesetih let (s 47.900 leta 1995 na 91.500 leta 2000) in števila diplomantov (s 7.200 v letu 1995 na 11.500 leta 2000).

Čeprav je Slovenija v obdobju med drugima četrtletjema 2000–2005 močno povečala delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, za povprečjem EU-25 še vedno zaostaja. Leta 2005 je zaostanek znašal 2,7 odstotne točke, kar je za 0,9 odstotne točke manj kot leta 2000. Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo je v drugem četrtletju leta 2005 v Sloveniji znašal 20,0 % (EU-25: 22,7 %). Zaostanek za povprečjem EU-15 pa se je v obdobju 1995–2005 celo povečal. Razlika je leta 2005 znašala 3,8 odstotne točke, najmanjša pa je bila z 2,4 odstotne točke leta 1995. Leta 2005 je znašalo povprečje EU-15 23,8 %, leta 1995 pa 16,6 %. Najvišje deleže prebivalstva s terciarno izobrazbo so imele leta 2005 skandinavske države: Finska (34,5 %), Estonija (33,6 %) in Danska (32,9 %).

Delež žensk s terciarno izobrazbo je višji od deleža moških, obenem pa se je njihov delež hitreje povečeval kot delež moških. Leta 2005 je bil delež žensk s terciarno

Povečanje deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo je bilo večje v obdobju 2000–2005

Tabela 15: Deleži prebivalstva v starosti 25–64 let s terciarno izobrazbo, skupaj in po spolu v Sloveniji v obdobju 1995–2005 (drugo četrtletje), v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Skupaj	14,2	13,4	13,1	14,4	15,4	15,7	13,8	14,5	17,8	18,8	20,0
Moški	n.p.	12,8	12,5	13,0	14,0	14,1	11,7	13,0	15,2	16,1	17,1
Ženske	n.p.	13,9	13,5	15,9	16,9	17,3	15,8	16,1	20,4	21,7	23,0

Vir podatkov: Eurostat, preračuni UMAR, SURS.

¹⁹ Merimo ga v starostni skupini 25–64 let.

izobrazbo višji od deleža moških za 5,9 odstotne točke (ženske: 23,0 %, moški: 17,1 %).

6.2 Vključenost prebivalstva v starosti 15–24 let v izobraževanje

Delež prebivalstva v starosti 15–24 let, vključenega v vse ravni formalnega izobraževanja, se je v Sloveniji v obdobju 1998–2003²⁰ povečal, naš položaj v primerjavi z ostalimi evropskimi državami pa se je močno izboljšal. V Sloveniji se je ta delež povečal za 13,3 odstotne točke (s 53,6 % v letu 1998 na 66,9 % leta 2003). V letu 2003 je Slovenija za vodilno Finsko po vključenosti mladih (15–24 let) v izobraževanje zaostajala le še za 2,5 odstotne točke. Vključenost v formalno izobraževanje žensk je za okoli 10 odstotnih točk višja od vključenosti moških.

Delež mladih, vpisanih v srednje šole, se je povečal, število vpisanih pa se je zaradi manjšanja velikosti populacije zmanjšalo. Leta 2004 je delež vpisanih znašal 77,9 % (v generaciji 15–19 let), kar je bilo za 10,6 odstotne točke več kot leta 1995. V obdobju 1995–2004 se je močno spremenila struktura mladine po vrstah srednjih šol. Upadla sta deleža in število mladine v nižjih poklicnih programih in v poklicnih šolah, povečala pa sta se deleža mladine v tehniških in splošnih srednjih šolah ter v poklicnih tehničnih programih. Delež mladine v generaciji 15–19 let v nižjih poklicnih programih je med letoma 1995 in 2004 upadel z 2,3 % na 1,8 %, delež mladine v poklicnih šolah pa z 19,0 % na 14,4 % v letu 2004, ko je bil najnižji v celotnem obdobju sploh. Leta 2004 je bilo mladih v srednjih poklicnih šolah 18.300, kar je bistveno manj kot leta 1995 (28.900), število mladih v nižjih poklicnih programih pa je med tema letoma upadlo s 3400 na 2300. Ravno nasproten trend od tistega v nižjih poklicnih programih in v poklicnih šolah pa je značilen za tehniške in splošne srednje šole ter v poklicne tehnične programe. Delež mladine v tehniških in splošnih srednjih šolah se je povečeval med vsemi leti v obdobju 1995–2004, razen med letoma 1995 in 1996, leta 2002 pa je bila v te šole prvič vključena več kot polovica generacije v starosti 15–19 let. Število vpisanih v splošne in strokovne gimnazije se je povečalo s 24.904 v šolskem letu 1995/1996 na 39.040 v šolskem letu 2003/2004,

Vključenost mladih v izobraževanje se je močno povečala v obdobju 1998–2003

Tabela 16: Delež prebivalstva v starosti 15–24 let v vseh ravneh formalnega izobraževanja, srednjih šolah in na dodiplomskem študiju, v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Delež prebivalstva v starosti 15–24 let v vseh ravneh izobraževanja											
Skupaj	n.p.	n.p.	n.p.	53,6	56,3	59,3	62,7	65,2	66,9	n.p.	n.p.
Moški	n.p.	n.p.	n.p.	49,7	51,8	54,8	58,1	59,9	62,5	n.p.	n.p.
ženske	n.p.	n.p.	n.p.	57,8	61,1	64,1	67,5	70,7	71,5	n.p.	n.p.
Vključenost mladine v srednje šole v % od generacije 15–19 let											
število, v tisoč	102,1	104,7	104,8	103,5	103,0	100,9	100,6	98,8	100,1	98,8	n.p.
- v % od generacije 15–19 let	67,3	69,2	70,2	70,8	72,2	72,5	74,9	75,4	77,2	77,9	n.p.
Vključenost prebivalstva na redni dodiplomski študij											
Število, v tisoč	36,0	45,6	49,0	53,0	55,2	59,0	62,7	63,8	66,5	69,7	71,0
- v % od generacije 19–23 let	24,6	30,8	32,9	35,3	36,5	39,1	41,9	43,2	46,1	49,6	52,1

Viri podatkov: Eurostat.

²⁰ Podatki o vključenosti prebivalstva v starosti 15–24 let v vse ravni formalnega izobraževanja so na voljo le od leta 1998 dalje.

kar je pomenilo povečanje s 23,8 % na 39,5 % med mladimi v generaciji 15–19 let, ki je vpisana v srednje šole. Močno se je povečal delež mladine v poklicnih tehničnih programih (z 1,8 odstotka v letu 1995 na 6,2 odstotka leta 2004), prav tako tudi njihovo število, in sicer za približno 2,8-krat.

Podobno kot v drugih razvitih državah se je tudi v Sloveniji število rednih dodiplomskih študentov v obdobju zadnjih desetih let hitro povečevalo. Med letoma 1995 in 2005 se je skoraj podvojilo in leta 2005 je imela Slovenija 71.000 rednih študentov, delež v generaciji 19–23 let pa je prvič presegel 50 %. Desetletje prej je bila med študenti komaj četrtnina te starostne generacije.

6.3 Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva

Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva se je povečalo bolj za ženske kot za moške

Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva²¹ se je v Sloveniji v obdobju 1995–2005 povečalo, in sicer pri ženskah bolj kot pri moških. Po podatkih, pridobljenih z anketo o delovni sili (ADS), se je vrednost tega indikatorja povečala za 0,8 leta (z 11,0 let v letu 1995 na 11,8 let v letu 2005), medtem ko je bilo po podatkih iz registra delovno aktivnega prebivalstva SURS to povečanje nekoliko manjše in je znašalo 0,6 leta (1995: 11,0 let; 2005: 11,6 let). Povprečno število let šolanja se povečuje zaradi večje vključenosti mladine in odraslega prebivalstva v formalno izobraževanje (srednje, višje in visoko). Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva v Sloveniji se torej izboljšuje in leta 2005 je imelo po podatkih registra SURS 21,9 % delovno aktivnega prebivalstva višjo ali visoko izobrazbo, to pa je v primerjavi z letom 1995 pomenilo povečanje za 6,6 odstotne točke. Opazne pa so razlike med spoloma. Povprečno število let šolanja delovno aktivnih žensk je naraslo z 11,04 let v letu 1995 na 11,95 let v letu 2005, moških pa z 10,94 na 11,31 let. Razlika med moškimi in ženskami, ki je leta 1995 znašala 0,1 leta, se je med tema letoma povečala na 0,64 leta. Domnevamo, da je k hitrejši rasti povprečnega števila let šolanja pri ženskah prispevala tudi hitrejša rast števila diplomantk v primerjavi z diplomanti.

Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva je bolj naraščalo v pretežno javnem kot v zasebnem sektorju, obenem pa je bila razlika med njima vse-skozi v korist prvega. V pretežno javnem sektorju se je povprečno število let šolanja povečalo z 12,4 let v letu 1995 na 13,2 let v letu 2005, v zasebnem sektorju pa z 10,6 let na 11,1 let. Razlika med sektorjema se je z 1,8 let leta 1995 povečala na 2,1 let v letu 2005. V pretežno javnem sektorju se je v obdobju 1995–2005 tudi bolj povečal delež delovno aktivnega prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo (za 9,0 odstotne točke), kot v zasebnem sektorju (za 4,8 odstotne točke). Razlika v deležu zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo je med obema sektorjema tako še narasla in leta 2005 je bilo v pretežno javnem sektorju približno trikrat več delovno aktivnega prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo (45,8 %), medtem ko jih je bilo v zasebnem le 14,3 %. K temu je pripomogla tudi zakonska regulacija, ki je zaostrovala izobraževalne zahteve za opravljanje dela v javnem sektorju.

Med dejavnostmi z nadpovprečnim številom let šolanja delovno aktivnega prebivalstva v celotnem obdobju 1995–2005 prevladujejo dejavnosti pretežno javnega sektorja. Najdaljše povprečno število let šolanja je imelo področje izobraževanja,

²¹ Z indikatorjem povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva merimo izobraženost prebivalstva. Prednost indikatorja je v tem, da gre za sintezni indikator o zalogi kapitala znanja. Pomanjkljivosti indikatorja pa so, da ne pove nič o kakovosti izobraževanja, poleg tega pa meri le formalno izobraževanje, ne upošteva pa neformalnega izobraževanja in informalnega učenja.

sledi javna uprava, obramba, socialno zavarovanje, na tretjem mestu pa je finančno poslovanje. Na zadnjih treh mestih so se izmenjavale dejavnosti z nizkim deležem delovno aktivnega prebivalstva s terciarno izobrazbo (predelovalne dejavnosti, ribištvo, gostinstvo) in zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem. Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva se je najbolj povečalo v tistih dejavnostih, ki so imele že leta 1995 najdaljše povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva (izobraževanje, zdravstvo). Povprečno število let delovno aktivnega prebivalstva se je v obdobju 1995–2005 povečalo v vseh dejavnostih, razen v gradbeništvu, kjer se je celo zmanjšalo (za 0,15 leta). Najmanj se je to število povečalo v kmetijstvu, lov in gozdarstvu (za 0,27 let). Razkorak v povprečnem številu let šolanja delovno aktivnega prebivalstva med dejavnostjo z najdaljšim in dejavnostjo z najkrajšim povprečnim številom let šolanja delovno aktivnega prebivalstva se je v obdobju 1995–2005 povečal z 2,8 let v letu 1995 na 3,9 let v letu 2005.

Število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva se je nadpovprečno povečalo v javnem sektorju

Tabela 17: Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva po podatkih registra delovno aktivnega prebivalstva in po podatkih ankete o delovni sili v Sloveniji v obdobju 1995–2005

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Po podatkih registra o delovno aktivnem prebivalstvu											
Skupaj	11,0	11,0	11,1	11,1	11,2	11,2	11,3	11,4	11,5	11,5	11,6
– moški	10,94	10,97	10,99	11,00	11,02	11,06	11,09	11,15	11,22	11,27	11,31
– ženske	11,04	11,13	11,22	11,29	11,37	11,45	11,53	11,64	11,75	11,85	11,95
– zasebni sektor	10,6	10,6	10,7	10,7	10,8	10,8	10,9	10,9	11,0	11,0	11,1
– pretežno javni sektor	12,4	12,5	12,5	12,6	12,6	12,6	12,7	13,0	13,1	13,1	13,2
Podatki ankete o delovni sili											
Skupaj	11,0	11,1	11,0	11,2	11,3	11,4	11,4	11,5	11,6	11,7	11,8
– moški	11,1	11,1	11,0	11,2	11,3	11,4	11,4	11,5	11,5	11,6	11,7
– ženske	11,1	11,2	11,2	11,3	11,4	11,5	11,6	11,7	11,9	12,0	12,1

Vir podatkov: SURS, Trg dela, Aktivno prebivalstvo po anketi o delovni sili; preračuni UMAR.

7 Relativne plače glede na izobrazbo in sektor zaposlitve v Sloveniji

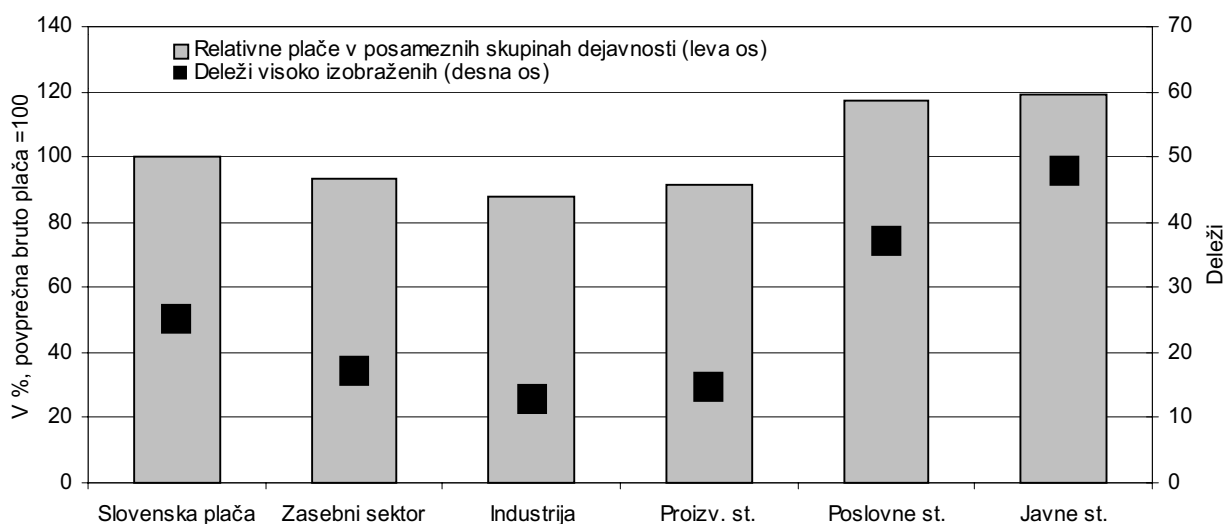
V relativnih plačah v primerjavi s povprečno plačo se zrcalijo tako razlike v produktivnosti med dejavnostmi kot tudi razlike v individualnih donosih do izobraževanja, zato v nadaljevanju prikazujemo relativne bruto plače (razmerje povprečne bruto plače v primerjavi s povprečno plačo) v posamezni skupini dejavnosti in relativne plače glede na usposobljenosti oz. doseženo izobrazbo.

7.1 Relativne plače glede na skupine dejavnosti

Višina realne bruto plače na zaposlenega je odvisna od dosežene produktivnosti dela in od izobrazbene strukture zaposlenih. Relativna plača zasebnega in javnega sektorja se med seboj razlikujeta zaradi različnih pogojev gospodarjenja in različne izobrazbene strukture zaposlenih. V zasebnem sektorju (dejavnosti od A do K) je raven bruto plače nižja od povprečne slovenske plače predvsem zaradi slabše izobrazbene strukture zaposlenih. Znotraj zasebnega sektorja je okoli polovica vseh zaposlenih v industriji (dejavnosti od C do F), kjer je relativna bruto plača na zaposlenega najnižja, saj je tudi izobrazbena struktura zaposlenih najslabša (iz slike 2 je razvidno, da ima prav industrija najnižji delež visoko izobraženih). V proizvodnih storitvah (dejavnosti od G do I) je raven bruto plače v primerjavi s slovenskim povprečjem nekoliko višja, saj je tudi struktura zaposlenih nekoliko boljša. Najvišje relativne plače v zasebnem sektorju imajo v skupini poslovnih storitev (dejavnosti J in K), kjer je struktura zaposlenih zelo podobna strukturi zaposlenih v javnem sektorju in tudi raven povprečne bruto plače na zaposlenega je v obeh približno enaka.

Relativna bruto plača na zaposlenega je najnižja v industriji

Slika 2: Relativne plače in delež visoko izobraženih v posameznih skupinah dejavnosti v letu 2005

Vir podatkov: SURS, DURS, izračuni UMAR.

7.2 Relativne plače glede na doseženo izobrazbo oziroma raven usposobljenosti

Izobrazba vpliva na verjetnost pojavljanja na trgu dela (stopnjo aktivnosti) in dohodke oz. donosnost izobraževanja za posameznika. Izobrazba je tudi eden najpomembnejših dejavnikov razlik v plačah. Donosnost izobraževanja za posameznika se največkrat meri kot vpliv dosežene izobrazbe na posameznikove zasluzke oziroma s t. i. Mincerjevo funkcijo zaslužkov. Vodopivec (2004) ugotavlja, da se je s transformacijsko depresijo (obdobje do leta 1993) močno povečala donosnost izobraževanja za posameznika, potem pa so donosi vse do leta 2001 relativno stabilni. Tranzicija pa je najbolj povečala donosnost terciarnega izobraževanja.²²

V nadaljevanju predstavljamo relativne plače glede na doseženo izobrazbo oz. usposobljenost, ki kljub enostavnosti relativno dobro odražajo ekonomske koristi izobraževanja za posameznika. Bruto plača na zaposlenega v Sloveniji glede na tri ravni dosežene izobrazbe oziroma usposobljenosti (visoka, srednja in nizka) je bila izračunana na osnovi izvornih podatkov DURS, ki so na razpolago samo za obdobje 1998–2002.

V tabeli 18 je podana relativna bruto plača v primerjavi s povprečno bruto plačo v Sloveniji za 3 ravni izobrazbe/usposobljenosti, ki v obdobju 1998–2002 kaže na rahlo naraščanje relativne ravni bruto plače visoko usposobljenih zaposlenih, medtem ko relativna raven bruto plače srednje in nizko usposobljenih zaposlenih rahlo upada. Slednje lahko interpretiramo kot naraščanje ekonomskih koristi terciarne izobrazbe za posameznika.

Tabela 18: Relativna bruto plača na zaposlenega po doseženi izobrazbi/usposobljenosti (povprečna bruto plača v Sloveniji = 100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka	170,4	172,9	172,6	173,3	171,8
Srednja	86,2	86,9	85,4	84,4	84,7
Nizka	62,4	61,7	60,9	60,4	60,8

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Na naraščanje ekonomskih koristi posameznika od dosežene visoke izobrazbe kažejo tudi razmerja med bruto plačo zaposlenih z visoko usposobljenostjo glede na bruto plačo zaposlenih s srednjo (ali nizko) izobrazbo, ki se v tem obdobju povečuje. V obdobju 1998–2002 pa so relativno rahlo izgubljale predvsem plače nizko izobraženih.

Tabela 19: Razmerja med povprečnimi plačami glede na doseženo izobrazbo/usposobljenost v Sloveniji

Razmerja v %	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka/srednja	197,7	198,9	202,1	205,4	202,9
Nizka/srednja	72,4	71,0	71,3	71,6	71,8
Visoka/nizka	273,1	280,2	283,4	286,9	282,6

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Izobrazba je pomemben dejavnik razlik v plačah

Ekonomske koristi posameznika od dosežene visoke izobrazbe so se v obdobju 98–02 povečale

²² Prevedeno v letne donose izobraževanja je donosnost v letu 2001 znašala 2 % za zaposlene z osnovno šolo, 3 % za zaposlene s poklicno izobrazbo, 8 % za zaposlene s srednjo šolo, 15 % za zaposlene z višjo izobrazbo in kar 20 % za tiste s 4-letno visoko šolo.

Podatki o razmerjih plač glede na izobrazbo v drugih državah (Education at a Glance, 2005) kažejo, da so v Sloveniji ekonomske koristi od visoke izobrazbe večje kot v starih članicah EU. Podatek za Madžarsko pa kaže na podobna razmerja in ekonomske koristi posameznika. Pri tovrstnih primerjavah se moramo zavedati, da na razlike v relativnih zasluških prebivalstva (pred obdavčitvijo) glede na doseženo stopnjo izobrazbe med državami vpliva več dejavnikov: ponudba kadrov z določeno stopnjo izobrazbe, povpraševanje po teh kadrih s strani gospodarstva, moč sindikatov, razlike v delovnih izkušnjah glede na izobrazbo, uzakonitev minimalne plače, prisotnost delnih zaposlitev in zaposlitev za določen čas med prebivalci z različnimi stopnjami izobrazbe. Razlike v zasluških lahko odražajo tudi razlike v ponudbi izobraževalnih programov glede na stopnje izobraževanja ali ovire za vključitev v te programe (Education at a Glance, 2005).

Tabela 20: Razmerja bruto plač po usposobljenosti za države članice EU za leto 2002

Usposobljenost	Belgija	Danska	Finska	Francija	Nemčija	Italija	Nizozemska	Madžarska
Visoka/srednja	132,0	124,0	150,0	150,0	143,0	153,0	148,0	205,0
Nizka/srednja	91,0	88,0	95,0	84,0	77,0	78,0	84,0	74,0
Visoka/nizka	145,1	140,9	157,9	178,6	185,7	196,2	176,2	277,0

Vir podatkov: OECD Education at Glance 2005, table A9.2a.

Izobrazbena struktura zaposlenih se izboljšuje, po podatkih registra o delovno aktivnem prebivalstvu se je delež zaposlenih z visoko izobrazbo v obdobju 1998–2002 povečal in v letu 2002 je delež visoko izobraženih znašal 23,5 %, delež zaposlenih s srednjo 57 % in nizko izobraženih 19,4 % (več o spremembah v izobrazbeni strukturi glej poglavje 4).

Tudi pri primerjavi relativne bruto plače na zaposlenega v zasebnem sektorju (A do K) glede na izobrazbo (v primerjavi s povprečno slovensko bruto plačo) kaže rahlo naraščanje bruto plače zaposlenih z visoko izobrazbo, relativna plača srednje in nizko izobraženih pa sta v obdobju 1998–2002 rahlo upadali. Delež zaposlenih z visoko izobrazbo v zasebnem sektorju narašča zelo počasi in močno zaostaja za deležem visoko izobraženih v javnem sektorju ter tudi v celotnem gospodarstvu.

Tabela 21: Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v zasebnem sektorju (povprečna slovenska bruto plača = 100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	176,5	179,1	178,2	177,5	178,9
Srednja usposobljenost	83,6	84,1	82,7	80,9	81,2
Nizka usposobljenost	62,7	61,9	61,1	60,3	60,5

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

V industriji je relativna plača visoko izobraženega najvišja v zasebnem sektorju

Poglejmo v nadaljevanju v okviru zasebnega sektorja relativne plače glede na izobrazbo v posameznih skupinah dejavnosti: v industriji, proizvodnih storitvah in poslovnih storitvah, ki imajo skupne nekatere značilnosti.

V industriji (C do F), kjer je upoštevano tudi gradbeništvo, je raven bruto plač zaposlenih z visoko izobrazbo v primerjavi z ostalima dvema skupinama v okviru zasebnega sektorja najvišja. Tako kot v celotnem zasebnem sektorju se tudi v industriji

v obdobju 1998–2002 kaže naraščanje relativne ravni bruto plače zaposlenih z visoko usposobljenostjo in upadanje ravni bruto plač zaposlenih s srednjo in nizko izobrazbo. Izobrazbena struktura zaposlenih je slabša kot v celotnem zasebnem sektorju, povečevanje deleža visoko izobraženih pa bistveno počasnejše kot v drugih skupinah dejavnosti.

Tabela 22: Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v industriji (C do F) (povprečna slovenska bruto plača = 100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	180,3	182,6	182,7	181,3	182,5
Srednja usposobljenost	81,1	81,8	81,3	79,7	80,2
Nizka usposobljenost	63,0	62,4	61,9	61,0	61,3

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Tabela 23: Struktura zaposlenih po usposobljenosti v industriji (C do F)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	11,6	11,6	11,6	11,8	11,9
Srednja usposobljenost	58,1	58,0	57,5	57,4	56,7
Nizka usposobljenost	30,3	30,4	30,9	30,8	31,5

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

V skupini dejavnosti proizvodnih storitev (G, H, I) je dosežena relativna raven bruto plače visoko izobraženih zaposlenih v primerjavi z ostalimi skupinami v zasebnem sektorju najnižja, vendar pa je upadanje relativnih plač nizko in srednje izobraženih bolj izrazito kot v drugih delih zasebnega sektorja. V strukturi zaposlenih je značilen velik delež zaposlenih s srednjo izobrazbo, delež visoko izobraženih pa se je v opazovanem obdobju zmanjšal.

Skupina dejavnosti poslovnih storitev (J, K) zaposluje velik delež visoko izobraženih delavcev. Raven bruto plače visoko izobraženih v dejavnostih poslovnih storitev pa

Tabela 24: Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v proizvodnih storitvah (G do I) (povprečna slovenska bruto plača =100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	168,2	169,2	168,1	169,4	170,1
Srednja usposobljenost	84,4	84,0	81,1	78,6	78,9
Nizka usposobljenost	65,1	63,2	61,0	60,3	60,5

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Tabela 25: Struktura zaposlenih po usposobljenosti v proizvodnih storitvah (G do I)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	14,9	14,5	14,5	14,6	14,4
Srednja usposobljenost	75,4	75,2	75,2	75,1	75,2
Nizka usposobljenost	9,7	10,3	10,3	10,3	10,4

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

V javnem sektorju je relativna plača visoko izobraženih nižja kot v zasebnem sektorju

je približno na relativni ravni bruto plače visoko izobraženih v industriji, vendar je bilo naraščanje relativne ravni v obdobju 1998–2002 veliko bolj izrazito v poslovnih storitvah kot pa v industriji. Zelo nizka pa je relativna raven bruto plače zaposlenih z nizko usposobljenostjo in se giblje na višini 50 % povprečne slovenske plače, v ostalih dveh skupinah pa raven te bruto plače dosega okoli 60 % povprečne slovenske plače. Ravno zaradi tega so tudi razponi med ravnmi bruto plač po usposobljenosti (visoka/srednja 215,7 % in nizka/srednja 76,7 %) še precej večji kot za slovensko povprečje. V strukturi zaposlenih je delež zaposlenih z visoko usposobljenostjo daleč najvišji in tudi spremembe v strukturi so močno pozitivne, saj ima ta delež tudi izrazito tendenco naraščanja, delež zaposlenih z nizko usposobljenostjo pa tendenco upadanja.

Tabela 26: Relativne bruto plače na zaposlenega glede na izobrazbo v poslovnih storitvah (J, K) (povprečna slovenska bruto plača = 100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	177,9	182,9	180,9	179,5	181,7
Srednja usposobljenost	94,2	97,0	95,2	94,3	94,0
Nizka usposobljenost	54,4	54,0	53,0	53,1	53,7

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Tabela 27: Struktura zaposlenih po usposobljenosti v poslovnih storitvah (J, K)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	34,7	34,8	35,4	36,5	36,2
Srednja usposobljenost	52,1	51,2	51,3	51,1	51,0
Nizka usposobljenost	13,2	14,0	13,2	12,4	12,8

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

V javnem sektorju (L do O) je relativna raven povprečne bruto plače zaposlenih z visoko izobrazbo nižja od povprečja zaposlenih z visoko izobrazbo v Sloveniji in tudi od skupin dejavnosti v zasebnem sektorju. Najvišja pa je raven bruto plače zaposlenih s srednjo izobrazbo, relativna raven bruto plače zaposlenih z nizko izobrazbo pa je približno na ravni povprečja. Zaradi tega so tudi razponi med ravnmi bruto plač glede na izobrazbo (visoka/srednja 166 % in nizka/srednja 63,3 %) precej nižji od slovenskega povprečja in dokaj blizu razponom držav EU. Vse tri ravni (visoka, srednja in nizka) bruto plač imajo tendenco naraščanja, le pri bruto plači zaposlenih z visoko usposobljenostjo se z letom 2002 ta trend ustavlja. Javni sektor ima zelo visok delež zaposlenih z visoko izobrazbo. Kljub temu da je raven bruto plače z visoko usposobljenostjo nižja kot v povprečju in tudi od ostalih opazovanih skupin, pa je delež zaposlenih z visoko usposobljenostjo precej višji in zato je tudi povprečna

Tabela 28: Relativna bruto plača na zaposlenega glede na izobrazbo v javnih storitvah (L do O) (povprečna slovenska bruto plača = 100)

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	163,5	166,1	166,7	169,0	164,4
Srednja usposobljenost	96,7	98,2	96,0	97,9	99,0
Nizka usposobljenost	60,6	60,7	60,0	60,9	62,7

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

Tabela 29: **Struktura zaposlenih po usposobljenosti v javnih storitvah (L do O)**

Usposobljenost	1998	1999	2000	2001	2002
Visoka usposobljenost	41,6	41,5	41,7	42,1	46,2
Srednja usposobljenost	47,1	46,3	45,8	45,6	44,1
Nizka usposobljenost	11,4	12,2	12,4	12,3	9,7

Vir podatkov: SURS, izračuni UMAR.

bruto plača na zaposlenega v tem sektorju visoka in je približno na ravni skupine poslovnih storitev, kar je razvidno iz slike 2. Do leta 2002 se je raven bruto plače na zaposlenega v javnem sektorju v primerjavi s slovensko bruto plačo postopno povečevala, po tem letu pa zniževala.

Zaradi obsežnosti pojma fleksibilnost trga dela je merjenje možno samo s pomočjo parcialnih meril

Velika razširjenost začasnih zaposlitev je pogosto indikator togih pravil o odpuščanju zaposlenih

8 Fleksibilnost trga dela

Fleksibilnost trga dela je zelo širok pojem, ki zajema: prilagajanje števila zaposlenih (opravljenih ur) povpraševanju, prilagajanje plač produktivnosti ter sektorsko in regionalno mobilnost delovne sile. Zaradi obširnosti pojma je praktično nemogoče oblikovati enovito merilo fleksibilnosti trga dela. Merjenje fleksibilnosti se običajno omejuje na merjenje ene komponente fleksibilnosti trga dela in uporabo parcialnih meril fleksibilnosti. Najpogosteje se kot parcialna merila v mednarodnih primerjavah uporablja razširjenost začasnih in delnih zaposlitev. Poleg enostavnih meril fleksibilnosti trga dela, kot je razširjenost delnih in začasnih zaposlitev, se za ocenjevanje fleksibilnosti uporabljajo tudi ekonometrične ocene odzivnosti zaposlenosti in plač na makroekonomske šoke. Ker nekatere opredelitve fleksibilnosti trga dela, vidijo vzroke za nefleksibilnost predvsem v zakonskih ureditvah delovnih razmerij, se kot merilo fleksibilnosti uporablja tudi indeks varovanja zaposlitve, ki smo ga predstavili v poglavju 1.1. V nadaljevanju obravnavamo fleksibilnost trga dela v Sloveniji s pomočjo nekaj meril.

8.1 Razširjenost začasnih in delnih zaposlitev

Delež začasnih in delnih zaposlitev v skupni zaposlenosti sta relativno pogosto uporabljena indikatorja fleksibilnosti trga dela. Razširjenost začasnih zaposlitev je indikator prilagodljivosti trga dela, ki pa ima kot merilo prilagodljivosti precej pomanjkljivosti. Velik delež začasnih zaposlitev je namreč pogosto odziv delodajalcev na rigidna pravila o odpuščanju redno zaposlenih. Zaradi visokih stroškov odpuščanja se delodajalci pogosteje poslužujejo zaposlitev za določen čas, ki praviloma prinašajo nižje stroške odpuščanja.

Tabela 30: Razširjenost začasnih zaposlitev v Sloveniji

starostna skupina	1996q02	1997q02	1998q02	1999q02	2000q02	2001q02	2002q02	2004q02	2005q02
15–24 let	29,7	42,4	41,4	38,4	43,2	51	52,9	63,1	58,5
25–49let	5,3	9,1	8,3	8	9,5	9,3	10,8	13,6	14
15–64 let	8,4	14,1	11,5	10,8	12,8	13	14,6	17,8	16,8
50–64 let	3,4*	10,3	1,7*	2,8*	6,6	4,8	6	7,7	6,2

Vir podatkov: EUROSTAT portal.

Opomba: *Statistično neznačilne ocene.

Povečani fleksibilnosti je izpostavljena predvsem mlada populacija

Povečanje razširjenosti delnih zaposlitev se pogosto interpretira kot pozitiven trend. Zaposlenost s krajšim delovnim časom povečuje fleksibilnost trga dela na strani povpraševanja, saj povečuje možnosti prilagajanja proizvodnje in stroškov dela. Na strani ponudbe pa povečuje izbiro posameznika, ki morda ni pripravljen ali sposoben delati polni delovni čas, ter omogoča lažje usklajevanje družinskega in poklicnega življenja.

Fleksibilnost trga dela, merjena z razširjenostjo začasnih in delnih zaposlitev, se je v Sloveniji v obdobju 1995–2005 povečala. (glej tabela 3 in 4 v statistični prilogi). Pri tem se je močno povečala predvsem razširjenost začasnih zaposlitev, delne zaposlitve pa ostajajo še vedno relativno skromno razširjene. Vzroke za slednje lahko iščemo tako v “neprilagojenosti” sistemov socialne varnosti fleksibilnim oblikam zaposlitve in v dejstvu, da so delne zaposlitve relativno drage za delodajalce. Povečani fleksibil-

Tabela 31: Razširjenost delnih zaposlitev v Sloveniji po starostnih skupinah

starostna skupina	1996q02	1997q02	1998q02	1999q02	2000q02	2001q02	2002q02	2003q02	2004q02	2005q02
15–24 let	8,5	14,8	14,9	12,9	13,4	15,8	17,6	21,8	29,1	31,9
25–49let	4,7	4,4	4,2	3,4	3,3	3,3	3,5	3,3	4,4	4,2
15–64 let	6,2	7,1	6,7	5,9	5,3	5,3	5,8	5,8	8,3	7,8
50–64 let	13,2	14	12,6	14	10	8,2	8,9	7,9	12	9,6

Vir podatkov: EUROSTAT portal.

nosti je najbolj izpostavljena predvsem mlajša populacija (15–24 let), predvsem pa mlade ženske. Povečana fleksibilnost, merjena skozi razširjenost delnih in začasnih zaposlitev, je nadpovprečno prizadela mlade. Mnenja o izredno visokem deležu začasnih zaposlitev v Sloveniji, podatki ne potrjujejo, saj se Slovenija po deležu začasnih zaposlitev uvršča le nekoliko nad povprečjem EU (glej tabeli 3 in 4 v statistični prilogi). Izrazito skromno pa so v Sloveniji razširjene delne zaposlitve.

Delna zaposlitev je v državah EU-15 pogost način vstopa in izstopa na trg dela. V Sloveniji se v primerjavi z drugimi državami skoraj ne uporablja kot način izstopa, saj sedanji pokojninski sistem ne omogoča takšnega postopnega izstopa s trga dela.

8.2 Odzivnost plač in zaposlenosti na povečanje gospodarske rasti

Slovenija ima zaradi visokih stroškov odpuščanja in velike fiskalne obremenitve plač po nekaterih ocenah relativno rigiden trg dela. V ta namen smo analizirali trg dela v Sloveniji na agregatnih četrletnih podatkih za obdobje 1995–2005. Ocenili smo strukturni model kointegrirane vektorske avtoregresije z uporabo sledečih spremenljivk: bruto domači proizvod v stalnih cenah, realne bruto plače in agregatna zaposlenost. Z uporabo kointegracijske analize je ocenjena ena ravnovesna povezava, in sicer med bruto domačim proizvodom in plačami, pri čemer zaposlenost v to ravnovesno povezavo ne vstopa. Iz rezultatov sledi, da povečanje BDP na dolgi rok za 1 % spremlja realno povečanje plač na dolgi rok za 0,6 %.

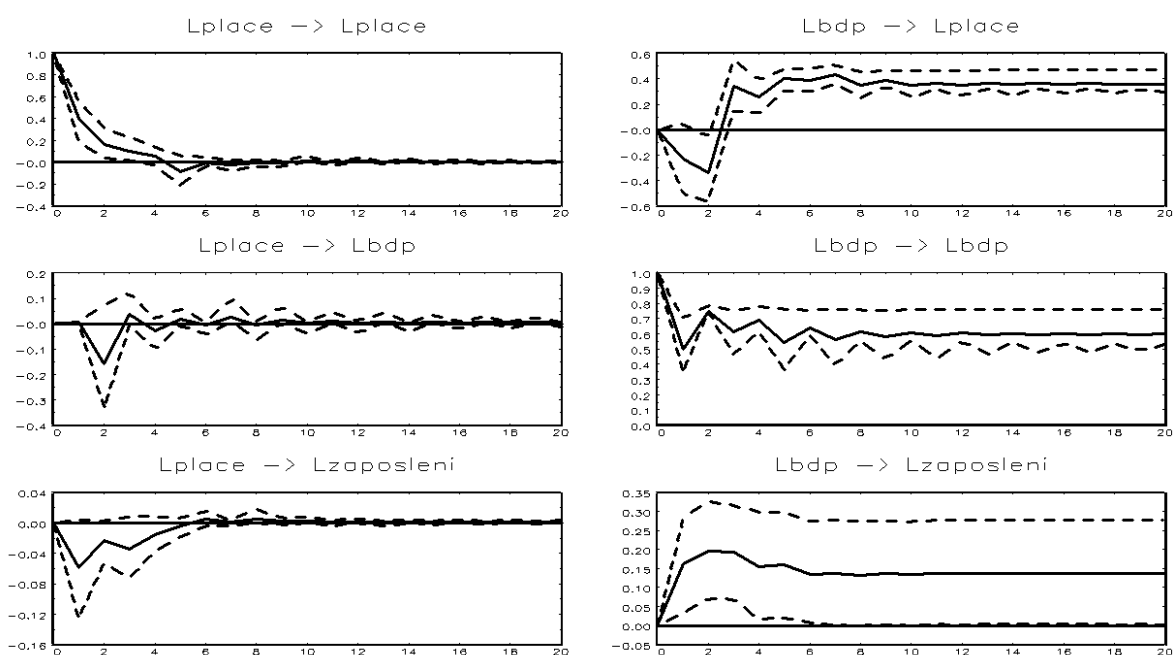
Pri analizi odzivnosti zaposlenosti in plač smo preučevali predvsem odziv na dva makroekonomska šoka. Prvi predstavlja trajno povečanje BDP kot rezultat povečane gospodarske rasti, drugi pa začasno povečanje plač kot posledico neravnovesnih stroškovnih pritiskov v podjetjih. Rezultati so prikazani na sliki 3. Levo nam slika prikazuje odzive na začasno povečanje plač, ki traja eno leto. Pričakovali bi, da se na tak stroškovni pritisk podjetja odzovejo z zmanjšanjem zaposlenosti. S slike je razvidno, da je znižanje zaposlenosti zelo šibko, obenem pa še statistično neznačilno. Podobno neznačilen je odziv ekonomske aktivnosti. Šibek odziv zaposlenosti na ciklične spremembe plač kaže na nefleksibilnost slovenskega trga dela. V primeru plačnih pritiskov podjetja težko prilagajajo obseg zaposlenosti, istočasno pa velja, da v primeru nižje rasti plač to ne prinaša bistveno večje zaposlenosti. V sliki desno je prikazan odziv spremenljivk na permanenten šok dviga gospodarske aktivnosti, kateri značilno poveča BDP za 0,6 % na dolgi rok. Ta dvig si lahko predstavljamo tudi kot trajno povečanje agregatne produktivnosti, od katere bi pričakovali trajno povečanje zaposlenosti. Tudi tukaj se pokažejo strukturne rigidnosti slovenskega trga dela, saj povečanju ekonomske aktivnosti sledijo predvsem plače (povečanje za 0,35 % na dolgi rok), zaposlenost pa občutno manj – le za 0,1 % na dolgi rok –

Odzivnost zaposlenosti na spremembe gospodarske aktivnosti je šibko

in še to na meji statistične značilnosti. Lahko bi rekli, da se na slovenskem trgu dela kaže t. i. histereza, ki je tudi izrazita značilnost trgov dela evropskih držav in ključni razvojni izziv nosilcev ekonomske politike. Tako kot Evropa si tudi Slovenija lahko obeta večjo rast zaposlenosti zaradi višje gospodarske rasti le v primeru, da bo uspela izpeljati tudi reforme trga dela.

Povečanje predvsem razširjenosti začasnih zaposlitev in skromna odzivnost zaposlenosti na povečano gospodarsko aktivnost kaže na še vedno precej močno varovanje zaposlitve za nedoločen čas in previdnost delodajalcev pri zaposlovanju. Na to pa poleg stroškov najemanja in odpuščanja zagotovo vpliva tudi visoka fiskalna obremenitev plač. Za večjo odzivnost zaposlovanja na gospodarsko rast so potrebne reforme trga dela, vendar ne zgolj na področju varovanja zaposlitve.

Slika 3: Dinamično prilagajanje trga dela makroekonomskim šokom²³

Vir podatkov: Izračuni UMAR.

²³ Slika 3 prikazuje impulzne odzive spremenljivk na strukturne šoke ter empirično izračunane 95-odstotne intervale zaupanja s tisoč »bootstrap« ponovitvami.

9 Aktivna politika zaposlovanja

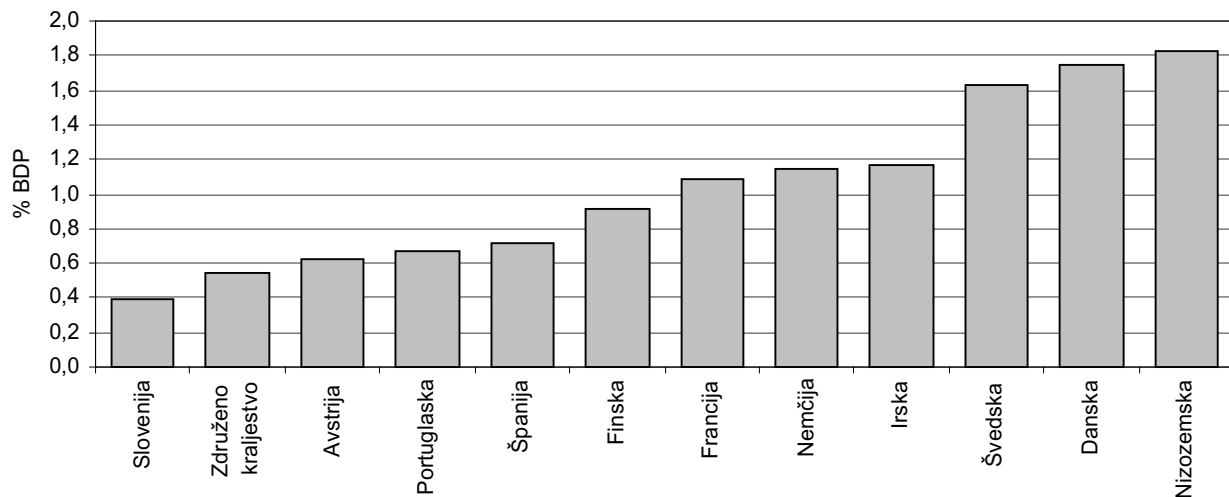
Fokus aktivne politike zaposlovanja (APZ v nadaljevanju) se je od njenega nastanka v zgodnjih šestdesetih letih prejšnjega stoletja spreminjal. Danes je APZ po mnenju strokovnjakov OECD namenjena predvsem podpori pri posredovanju zaposlitev in odpravljanju neskladij na trgu dela in je v EU pomemben del evropske zaposlitvene strategije in lizbonske strategije. Javni izdatki namenjeni za aktivno politiko zaposlovanja so razdeljeni po naslednjih vsebinskih sklopih:²⁴

1. Javni zavod in administracija, kamor uvrščajo izdatke za posredovanje dela, svetovanje in poklicno orientacijo, tečaje za iskanje dela in povezane oblike intenzivnega svetovanja osebam s težavami pri iskanju službe, podporo geografski mobilnosti in podobni stroški, povezani z iskanjem službe, vsi administrativni stroški zavodov za zaposlovanje (centrala in lokalni centri), kjer spadajo tudi stroški institucij, ki podeljujejo nadomestila za brezposelnost (tudi, če so ločene agencije) in ostali administrativni stroški programov zaposlovanja.
2. Usposabljanje za trg dela, ki vsebuje izdatke za institucionalno usposabljanje, usposabljanje na delovnem mestu, integrirano usposabljanje in podpore za pripravnštvo in tudi vse programe za mlade.
3. Spodbude za zaposlovanje – subvencije plače za zaposlitev ciljnih skupin in za ohranjanje zaposlitev skupin, ki jim grozi brezposelnost.
4. Neposredno kreiranje delovnih mest v javnem ali neprofitnem sektorju – zaposlitev za določen čas, v nekaterih primerih tudi regularne zaposlitve v javnem sektorju in neprofitnih organizacijah ponujenim brezposelnim osebam, sem sodijo tudi javna dela.
5. Podpora brezposelnim osebam za spodbujanje podjetništva – vzpostavitev podjetja.
6. Ukrepi za invalide - ukrepi za spodbujanje zaposlovanja, invalidska podjetja, rehabilitacija.

Države se med seboj razlikujejo po višini izdatkov in strukturi izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja. Skandinavske države tradicionalno največ namenjajo politiki zaposlovanja, še posebej izstopajo po izdatkih za aktivno politiko zaposlovanja. Ob

*Slovenija
namenja
sorazmerno
malo denarja za
aktivno politiko
zaposlovanja*

Slika 4: Izdatki za aktivno politiko zaposlovanja v izbranih državah, v % BDP

Vir podatkov: OECD Employment Outlook, 2005.

²⁴ Razvrstitev izdatkov je povzeta iz Employment Outlook, 2005.

začetku devetdesetih letih so se sredstva namenjena za politiko zaposlovanja, povečala skoraj v vseh evropskih državah, kar je odraz poslabšane gospodarske situacije in večjega pomena aktivne politike zaposlovanja, kot odgovora na obstoječo visoko brezposelnost. Največ so v letu 2003 za aktivno politiko zaposlovanja namenile Danska (1,79 % BDP), Finska (1,72 %), Švedska (1,63 %) in Nizozemska (1,4 %) ter Nemčija (1,62 %). Slovenija je v primerjavi s temi državami namenila relativno malo sredstev za aktivno politiko zaposlovanja, odstotek BDP-ja vrsto let znaša okoli 0,4 %, v letu 2004 in 2005 pa je znašal 0,34 % BDP.

Ker učinkovitost vseh programov APZ ni enaka, je pomembna tudi primerjava strukture izdatkov in analiza njihove učinkovitosti.

Tabela 32: **Struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v posameznih državah v letu 2003**

	Švedska	Velika Britanija	Španija	Nizozemska	Irska	Finska	Danska	Avstrija
Javni zavod za zaposlovanje in stroški administracije	8,12	38,20	12,50	10,23	17,92	44,85	12,07	26,98
Programi usposabljanja	45,78	15,73	20,83	21,73	34,68	26,47	29,89	47,62
Spodbude za zaposlovanje	5,52	0,00	41,67	42,18	1,16	13,97	28,16	9,52
Neposredno kreiranje delovnih mest	11,36	1,12	12,50	12,78	12,14	6,62	0,00	6,35
Podpora brezposelnim osebam za spodbujanje podjetništva	1,30	41,57	6,94	8,95	0,00	0,74	0,00	0,00
Ukrepi za invalide	27,92	3,37	5,56	4,14	34,10	7,35	29,89	9,52
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir podatkov: OECD Employment Outlook, 2005.

V tabeli 32 je prikazana struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v izbranih državah za posamezen vsebinski sklop. Delovanje javnih zavodov za zaposlovanje in stroški povezani z administracijo, predstavljajo velik delež izdatkov predvsem v Veliki Britaniji, Irski, Avstriji in Finski. Viden pa je tudi velik pomen programov usposabljanja, ki ga dajejo skandinavske države.

Tabela 33: **Struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v Sloveniji, v %**

	1995	1997	1999	2001	2003	2004	2005
Javni zavod za zaposlovanje in stroški administracije	23,59	31,76	22,42	24,73	25,35	26,30	29,90
Programi usposabljanja	10,85	19,72	19,82	14,15	9,86	15,74	18,48
Spodbude za zaposlovanje	45,66	15,16	10,43	24,21	24,40	19,69	13,32
Neposredno kreiranje delovnih mest	6,87	17,43	35,75	24,36	26,19	26,58	23,59
Podpora brezposelnim osebam za spodbujanje podjetništva	6,58	5,08	2,69	2,30	3,25	2,36	4,97
Ukrepi za invalide	6,45	10,84	8,89	10,25	10,96	9,34	9,75
Skupaj	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100

Vir podatkov: Poročila realizacije proračunov za posamezna leta, Ministrstvo za finance.

V Sloveniji je strukturni delež, namenjen javnim zavodom, v skupnih sredstvih za aktivno politiko zaposlovanja dokaj stabilen. V letu 2005 se je delež povečal predvsem zaradi povečanih izdatkov obnove za poslovne zgradbe. V teh izdatkih

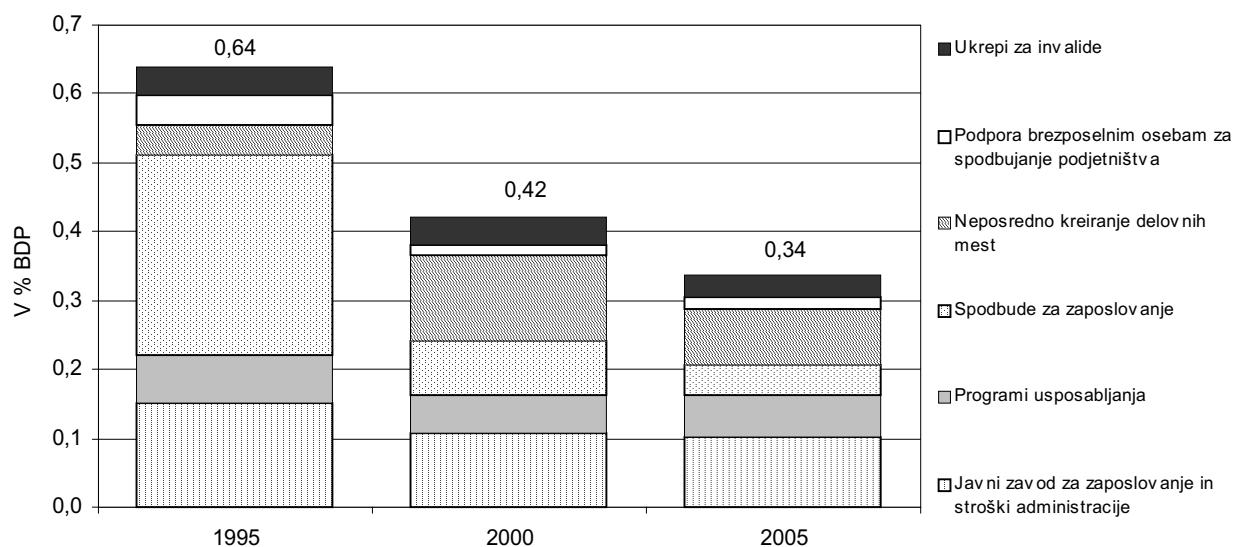
se izražajo tudi programi za poglobljena svetovanja in motiviranja, ki so pomemben del celotne politike zaposlovanja in nujno potrebni tako pri nadaljnjem vključevanju ljudi v druge programe, ki bodo imeli uspešen izhod za brezposelno osebo, kot neposredno zaposlitev. V Sloveniji se je obseg programov za poglobljena in intenzivna svetovanja v zadnjih letih zniževal, povečevali pa so se programi krajših delavnic.

Višine deležev in višine sredstev za javne zavode pa so odvisne tudi od samih institucionalnih ureditev v državah in vlogah, ki jih imajo. Osnovne funkcije javnih zavodov za zaposlovanje so vezane na iskalce zaposlitve, nekateri javni zavodi so organizirani tako, da je vodenje registrov in izvajanje sistema nadomestil za primer brezposelnosti ločeno od posredovanja in vključevanja na trg dela. V nekaterih državah imajo posebne namenske sklade za primer brezposelnosti, iz katerih se financirajo politike, druge imajo vir sredstev zagotovljen iz javnega proračuna. V bistvu se izvaja stalen proces tesnejšega povezovanja med zavodi za zaposlovanje, centri za socialno delo in institucijami, ki upravljajo s sistemom zavarovanja za primer brezposelnosti. Slovenski zavod za zaposlovanje ima združene funkcije posredovanja in upravljanja sistema zavarovanja²⁵ za primer brezposelnosti, hkrati pa opravlja tudi druge funkcije, kot so upravljanje in podeljevanje štipendij za dijake in študente, izdajanje delovnih dovoljenj. Za doseganje učinkovitejšega delovanja je potrebno zavod drugače organizacijsko okrepiti v funkciji zagotavljanja informativne in svetovalne pomoči brezposelnim pri iskanju zaposlitve in spremljanju aktivnosti brezposelnih, proučiti možnosti drugačnega financiranja, izboljšati razmerje med brezposelnimi in svetovalci in izboljšati njihovo usposobljenost.

Drug pomemben sklop so programi usposabljanja za trg dela. Izbrane države so leta 2003 namenile za programe usposabljanja od okoli 47 % (Avstrija, Švedska) do 16 % (Velika Britanija, Slovenija) od vseh razpoložljivih sredstev za aktivno politiko zaposlovanja. V Sloveniji je bil največji delež namenjen programom usposabljanja v letu 1999 (19,72 %), ko se je začel izvajati t. i. program 5000 (šolsko let 1998/1999), trenutno 10.000, ki je namenjen izobraževanju brezposelnih oseb v formalnem šolskem sistemu. Izdatki pa so se po tem letu zmanjševali, v letu 2003

Višina sredstev za javne zavode je odvisna od vlog in nalog, ki jih zavodi v posamezni državi opravljajo

Slika 5: Obseg in struktura izdatkov za aktivno politiko zaposlovanja v Sloveniji v izbranih letih, v % BDP

Vir podatkov: Poročila realizacije proračunov za posamezna leta, Ministrstvo za finance.

²⁵ Za več o prednostih in slabostih različnih vrst organiziranosti javnih zavodov za zaposlovanje glej: Employment Outlook 2005, Chapter 5: Public Employment Services: Managing Performance.

***Učinkovitost
subvencioniranja
zaposlitev je
pogosto
vprašljiva***

so programi predstavljali okoli 10 % v strukturi izdatkov. V zadnjih dveh letih se je usposabljanju na delovnem mestu in usposabljanju zaposlenih namenilo več sredstev. V letu 2005 so izdatki dosegli 18,5 odstotni delež v strukturi, kar je tudi posledica programa usposabljanja zaposlenih, sofinanciranega iz Evropskega strukturnega sklada. Javna dela so namenjena predvsem delovni integraciji brezposelnih z večjimi zaposlitvenimi ovirami in dolgotrajno brezposelnim osebam. Relativno velik delež, namenjen tej obliki APZ, je povezan s strukturo brezposelnih, v kateri pomemben delež predstavljajo prav te skupine.

V primerjavi z drugimi državami Slovenija veliko več namenja politiki neposrednega ustvarjanja delovnih mest oziroma javnim delom in lokalnim zaposlitvenim programom, saj so ti v letu 2004 predstavljali preko 26 % vseh sredstev. Največji delež so imela javna dela v letih 1998 in 1999, potem pa se je delež zmanjšal.

Slovenija se je po deležu spodbud za zaposlovanje (subvencije za odpiranje delovnih mest v zasebnem sektorju) sredi devetdesetih let uvrščala med države, ki so veliko namenile subvencijam, potem pa se je ta delež začel zmanjševati. Znižan delež izdatkov za subvencije v letu 2005 je povezan tudi z relativno poznim začetkom (druga polovica leta 2005) dodeljevanja nekaterih vrst subvencij. Struktura izdatkov v drugih državah kaže, da velik delež za subvencije zasebnemu sektorju namenjata Španija in Nizozemska (okoli 42%), kjer se spodbude za te namene že nekaj let povečujejo. Na drugi strani pa so države; kot npr. Velika Britanija in Irska²⁶ in Švedska, ki namenijo relativno majhen delež za neposredne spodbude (od 0 % do 5 % v strukturi izdatkov za APZ). Pri teh programih pa je potrebno izpostaviti vsebino in obliko programov, s katerimi države subvencionirajo zasebni sektor. Slovenija na primer podjetju, ki zaposli brezposelno osebo, nudi v večini primerov subvencijo v enkratnem znesku, kjer se višina subvencije razlikuje zaradi karakteristike brezposelne osebe in vrste zaposlitve (določen ali nedoločen čas). Ob tem je vprašljiva učinkovitost te vrste subvencije.²⁷ Na drugi strani pa med te spodbude uvrščamo dansko in finsko »job rotation« shemo, ki je namenjena spodbujanju zaposlovanja in hkratnega usposabljanja in se kaže kot uspešna oblika spodbud za razliko od enkratnih subvencij. Visok delež neposrednih spodbud za zaposlovanje na Nizozemskem je povezan tudi s spodbudami za uporabo raznih fleksibilnih oblik zaposlitve.

Ker programi aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji v zadnjih desetih letih niso bili deležni evalvacij s strani neodvisnih inštitucij, v katerih bi se ocenjeval bodisi vpliv posameznega programa na verjetnost zaposlitve, ali t. i. dead-weight učinek,²⁸ v nadaljevanju povzemamo rezultate študije učinkovitosti evropske aktivne politike zaposlovanja, ki so jo naredili Kluge in drugi (2005).²⁹ Ta kaže, da najbolj povečujejo verjetnost, da se udeleženec zaposli t. i. programi »pomoči in kazni«, ki vključujejo vse aktivnosti, ki povečujejo učinkovitosti in intenzivnost iskanja zaposlitve, in svetovanja brezposelnim osebam, vključno s kaznovanjem za neizpolnjevanje naloženih obveznosti ali neaktivnost. Te aktivnosti pa seveda niso učinkovite in primerne za t. i. »manj iznajdljive« skupine, ki jih je potrebno vključiti v druge programe. Kluge et al. (2005) ugotavljajo, da se programi neposrednega kreiranja delovnih mest v javnem sektorju ne kažejo kot najbolj učinkovita vrsta APZ, vendar so namenjene in primerne za določene skupine brezposelnih, ki se jim s tem zagotavlja

²⁶ Irska je v letih 1993–1995 tem spodbudam in javnim delom namenila veliko več kot danes, vendar je bila tudi stopnja razvitosti manjša.

²⁷ Predvsem se izpostavlja vprašanje izrivanja nesubvencioniranih zaposlitev. Zato je smotno, da se subvencioniranje uporablja v omejenem obsegu in za točno določene skupine brezposelnih z večjimi zaposlitvenimi ovirami.

²⁸ S pomočjo kontrolne skupine brezposelnih se meri nepotrebnost določenih aktivnosti v okviru programa APZ.

²⁹ Študija podaja skupni prikaz rezultatov 130 evalvacijskih študij programov aktivne politike zaposlovanja v EU.

stik s trgom dela in ohranjanje delovnih navad. Podobno kot javna dela kažejo majhen pozitiven učinek tudi subvencioniranja zaposlitev v zasebnem sektorju. Relativno majhen pozitiven učinek na verjetnost zaposlitve po programu kažejo tudi tradicionalni programi usposabljanja.

Podobne rezultate kaže ocena vpliva programov javnih del in programov usposabljanja in izobraževanja (formalno izobraževanje in druge oblike krajših usposabljanj) na izhode iz brezposelnosti v zaposlitev v Sloveniji. Empirični okvir za ocenjevanje teh učinkov je podan s posodobljeno združevalno funkcijo,³⁰ ki povezuje izhode v zaposlitve z brezposelnostjo, prostimi delovnimi mesti oziroma t. i. Beverdige krivuljo, in ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Učinkovita politika na trgu dela naj bi dodatno spodbudila izhode v zaposlitev k učinkom, povezanim s številom brezposelnih in prostimi delovnimi mesti. V primeru merjenja izdatkov za usposabljanje in izobraževanje ugotovimo pozitiven, vendar majhen vpliv na izhode v zaposlitev. V bistvu je bilo v okviru programov namenjenih največ sredstev za formalno izobraževanje, kar sicer vpliva na izhode iz brezposelnosti, ne pa tudi na izhode v zaposlitev. Formalno izobraževanje traja leto ali več in udeleženci v tem času aktivno ne iščejo zaposlitve. Za učinkovitost je potrebno programe ciljno usmeriti in več usposabljanja povezati s konkretnim delovnim mestom, podobno kot razmišljajo Kluve in drugi (2005). Javna dela prav tako kažejo majhen, vendar pozitiven vpliv na izhode v zaposlitev, praviloma se z večjim časovnim odlogom povečuje vpliv na izhode. Vpliv obeh programov je odvisen tudi od časovnega odloga pojasnjevalnih spremenljivk. V primerjavi ocen vpliva višine izdatkov, namenjenih za programe, in ocen obsega vključenih oseb, kažejo boljše rezultate ocene obsega udeležencev v programih. Na primer pri javnih delih to izhaja iz dejstva, več oseb bo vključenih v programe, več se jih bo zaposlilo (Klužer, 2006 in Barbo-Škerbinc in Vodopivec, 1999).

Na osnovi analize Kluve et al. (2005) svetujejo, da naj države razvijajo primeren nabor ukrepov: nadaljujejo s programi usposabljanja, povečajo programe spodbud za zaposlovanje v zasebnem sektorju in veliko pozornosti namenijo programom »pomoči in kazni«, ki pomenijo več intenzivnega dela (svetovanja in spodbud) z brezposelno osebo in bolj aktivno iskanje zaposlitve s strani brezposelne osebe.

Čeprav lahko določena priporočila iz evalvacij upoštevamo tudi za oblikovanje politike v Sloveniji, bi bilo potrebno razviti neodvisne evalvacije posameznih programov s pomočjo raziskovalnih metod. Na osnovi rezultatov prej omenjene študije pa bi bilo smiselno dati večji poudarek dela javnega zavoda programom t. i. «pomoči in kazni», ki vključujejo vse aktivnosti, ki povečujejo učinkovitost in intenzivnost iskanja zaposlitve, in svetovanja brezposelnim osebam, vključno s kaznovanjem za neizpolnjevanje naloženih obveznosti ali neaktivnost in v Sloveniji zahtevajo izboljšanje razmerja med številom brezposelnih oseb in zaposlitvenim svetovalcem ter njihovo boljše usposobljenost.

Za večjo učinkovitost programov bi bilo potrebno vsebinsko združevanje programov APZ v programe, ki bodo imeli jasno opredeljen namen, ter s tem preseči sedanjo razdrobljenost APZ programov in zagotoviti njihovo stabilno financiranje ter povečati ciljno usmerjenost programov glede na potrebe delodajalcev in brezposelnih oseb. Pri oblikovanju in izvajanju programov je potrebno povečati vlogo delodajalcev in s tem upoštevanje potreb na trgu dela.

Ocene vpliva programov javnih del in programov usposabljanja kažejo skromen vpliv na zaposlitev brezposelne osebe

Nujno vsebinsko združevanje in manjša razdrobljenost programov APZ

³⁰ S tem ko programe aktivne politike zaposlovanja (izdatke za programe, število udeležencev v programih) kot samostojen člen združimo s številom brezposelnih in prostimi delovnimi mesti v združevalni funkciji, dobimo tako imenovano »posodobljeno združevalno funkcijo«. V oceni so zajeti registrski podatki Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje iz obdobja od leta 1994 do leta 2002 po četrletjih. Opazovana enota je območna enota Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in četrletni podatki (od 1. četrletja 1994 do 4. četrletja 2002).

Literatura in viri

Barbo-Škerbinc, M., Vodopivec, M. (1999). How effective are Slovenian active labour market programs? *IB-revija*, 33(2–3), 35–45.

Bertola, G, Boeri, T. in Canzes S. (2000). Employment protection in industrialized countries: the case of new indicators. *International Labour Review*. 13(1), 1–24.

Education at Glance 2005. (2005). Paris: OECD.

Employment Outlook 1999. (1999). Paris: OECD.

Employment Outlook 2005. (2005). Paris: OECD.

Eurostat portal. http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1133,47800773,1133_47802558&_dad=portal&_schema=PORTAL

Fagerberg, J. (2000). Technological Progress, Structural Change and Productivity Growth: a Comparative Study. V: *Structural Change and Economic Dynamics*. Elsevier Science B.V., No. 11.

Hatzichronoglou, T. (1997). *Revision of the High-Technology and Product Classification*. STI Working Papers. Paris: OECD.

Kajzer, A. (2005). *Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji*. Delovni zvezek, št. 14. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Kluve, J. et al. (2005): Study on the effectiveness of ALMPs. Research project for the European Commission. Essen: Reinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung e.V. (RWI). Pridobljeno na: http://europa.eu.int/comm/employment_social/incentive_measures/studies/effect_imp_almp_fin_rep_en.pdf

Klužer, F. (2006): Učinki aktivne politike zaposlovanja na izhode iz brezposelnosti v zaposlenost v Sloveniji. *IB-revija*, 40(3). (V tisku).

Landesmann, M, et al. (2000). *Structural Development in Central and Eastern Europe*. Structural Report. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies.

Van Ours, Jan C., Vodopivec, M. (2004). *How Changes in Benefits Entitlement Affect Job-Finding: Lessons from the Slovenian Experiment*. A Discussion Papers. No. 1181, Bonn: Institute for the Study of Labor.

Vodopivec, M. (2005). Analiza mobilnosti dela in fleksibilnost sistema plač. Zaključno poročilo o raziskovalnem projektu. (Tipkopolis).

Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list RS, št. 42/2002.

Zakon zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list št. 5/1991.

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti iz leta 1998, Uradni list RS, št. 69/1998.

Podatkovna priloga

Tabela 1: Stopnje zaposlenosti mladih (15–24 let) v EU

	Q2 1996	Q2 2000	Q2 2005
EU-25	-	37,5	36,2
EU-15	36,4	39,9	39,3
Belgija	26,1	30,3	26,6
Češka	-	36,4	26,8
Danska	66	67,1	62
Nemčija (z DDR od l. 1991)	45,5	46,1	41,2
Estonija	-	27,1	30,4
Grčija	25,4	27,4	25,3
Španija	23,6	32,2	37,8
Francija	-	-	30,2
Irska	35,6	48,1	46,3
Italija	25,2	26,1	26,1
Ciper	-	36,7	36,9
Latvija	-	30,3	30,6
Litva	-	26,7	21
Luksemburg	36,9	31,8	24,9
Madžarska	27,4	33,1	21,4
Malta	-	52,4	44,9
Nizozemska	54,1	68,4	65,2
Avstrija	-	51,5	51,6
Poljska	-	24,1	21,4
Portugalska	35,1	41,1	36
Slovenija	35,5	31,2	31,7
Slovaška	-	28,3	25,8
Finska	27,7	45,4	44
Švedska	33,8	36,9	40,2
Združeno kraljestvo	54,8	55,8	53

Vir: Eurostat portal.

Tabela 2: Stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let)

	Q2 1996	Q2 2000	Q2 2005
EU–25	-	36,4	42,3
EU–15	36,1	37,5	43,9
Belgija	21,8	25	32,1
Češka	-	36,1	44,2
Danska	47,5	54,6	59,8
Nemčija	37,9	37,4	45
Estonija	-	43,3	57,1
Grčija	40,7	39,4	41,6
Španija	33,2	36,8	43,1
Francija	-	-	38,5
Irska	40,5	45,1	51,7
Italija	28,1	27,3	31,2
Ciper	-	49,5	50,4
Latvija	-	35,4	47,4
Litva	-	41,2	50,4
Luksemburg	22,6	27,2	31,7
Madžarska	17,6	21,9	32,8
Malta	-	28,6	32
Nizozemska	30	37,9	46,2
Avstrija	-	29,3	31,7
Poljska	-	29	26,8
Portugalska	46,3	51,3	50,9
Slovenija	19,9	22,3	31,2
Slovaška	-	21,5	29,7
Finska	34,3	41,2	52,7
Švedska	64,1	64,3	68,9
Združ. Kraljestvo	47,8	50,4	56,8

Vir: Eurostat portal.

Tabela 3: Delež delnih zaposlitev v skupni zaposlenosti, v % (podatki za 2. četrletje)

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU–25	n.p.	16,4	16,4	16,6	17,0	17,8	n.p.
EU–15	16,0	17,9	18,0	18,2	18,6	19,5	n.p.
Euro - območje	14,1	16,5	16,3	16,4	16,9	17,8	n.p.
Avstrija	13,9	17,0	17,2	19,0	18,6	20,2	21,0
Belgija	13,6	20,7	18,5	19,4	20,6	21,6	21,9
Ciper	n.p.	8,4	8,4	7,2	8,9	8,7	8,9
Češka	n.p.	5,4	5,0	4,8	5,0	5,0	4,8
Danska	21,6	21,7	20,1	20,6	20,9	22,5	22,0
Estonija	n.p.	6,8	7,5	6,7	8,0	7,8	7,7
Finska	11,8	12,2	12,0	12,4	12,9	13,1	13,6
Francija	15,6	16,9	16,4	16,2	16,7	16,6	17,4
Grčija	4,8	4,6	4,1	4,4	4,1	4,6	4,8
Irska	12,1	16,8	16,6	16,6	17,0	16,9	12,8
Italija	6,6	8,8	9,1	8,6	8,6	12,7	12,8
Latvija	n.p.	11,1	10,0	9,3	10,0	10,5	9,6
Litva	n.p.	9,1	8,8	9,8	9,1	8,6	6,5
Luksemburg	7,9	11,3	11,3	11,7	13,3	17,8	n.p.
Madžarska	n.p.	3,6	3,5	3,6	4,4	4,6	4,4
Malta	n.p.	6,5	7,7	8,8	9,3	8,1	9,2
Nemčija	16,3	19,4	20,3	20,8	21,7	22,3	n.p.
Nizozemska	37,3	41,2	42,2	43,8	45,0	45,6	46,2
Poljska	n.p.	10,6	10,2	10,7	10,3	10,5	10,6
Portugalska	7,5	10,8	11,3	11,4	11,8	11,2	11,5
Slovaška	n.p.	1,9	2,4	1,9	2,4	2,7	2,4
Slovenija	5,8	6,1	6,1	6,6	6,6	9,6	8,9
Španija	7,4	8,1	8,1	8,1	8,3	8,9	12,8
Švedska	26,2	22,8	21,0	21,4	22,9	23,9	n.p.
Združeno kraljestvo	24,1	25,3	25,2	25,5	26,0	26,2	25,7
Bolgarija	n.p.	n.p.	3,5	3,1	2,4	3,1	2,5
Hrvaška	n.p.	n.p.	n.p.	8,0	8,4	8,7	n.p.
Islandija	30,7	28,2	26,9	27,8	19,5	19,9	19,5
Norveška	27,7	26,1	26,0	26,3	29,0	29,6	28,5
Romunija	n.p.	16,4	16,8	11,4	12,0	10,2	10,7
Švica	n.p.	30,5	31,8	31,7	32,7	33,0	33,1

Vir: Eurostat portal.

Tabela 4: Delež začasnih zaposlitev v skupni zaposlenosti v % (podatki za 2. četrletje)

	1996	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU–25	n.p.	12,5	12,9	12,9	12,9	13,5	14,2
EU–15	11,8	13,7	13,5	13,2	13	13,4	14
Avstrija	n.p.	8,6	n.p.	7,5	6,6	9,4	8,8
Belgija	5,9	9	8,8	7,6	8,5	8,7	9,1
Ciper	n.p.	10,7	10,8	9,1	12,6	13,1	13,9
Češka	n.p.	7,2	7,3	7,5	8,5	8,8	8
Danska	11,3	10,2	9,4	8,9	9,5	9,8	9,9
Estonija	n.p.	2,3	2,9	2,2	3	3	3,3
Finska	17,3	17,7	17,9	17,2	17,9	17,1	18,1
Francija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	12,7	12,9	13,3
Grčija	11	13,8	13,5	11,8	11,3	12,4	12,1
Irska	9,2	5,3	4,6	4,9	4,6	3,4	2,5
Italija	7,4	10,1	9,6	9,9	9,5	11,9	12,4
Latvija	n.p.	6,7	7,1	11,7	9,5	9,2	8,4
Litva	n.p.	3,8	6,6	7,6	8,1	6,6	5,1
Luksemburg	2,6	3,4	4,3	4,3	3,2	4,9	n.p.
Madžarska	n.p.	6,8	7,5	7,3	7,6	6,9	7,2
Malta	n.p.	3,9	4,1	4,1	4,2	3,2	4
Nemčija	11,1	12,8	12,4	12	12,2	12,5	13,9
Nizozemska	11,9	13,8	14,3	14,2	14,4	14,4	15
Poljska	n.p.	5,6	11,9	15,4	18,9	22,5	25,4
Portugalska	10,7	19,8	20	21,7	20,6	19,9	19,5
Slovaška	n.p.	4	4,9	4,6	4,7	5,3	4,9
Slovenija	8,4	12,8	13	14,6	13,5	17,8	16,8
Španija	33,8	32,4	32,1	32,1	31,8	32,1	33,3
Švedska	11,5	14,3	15,5	15,3	15,6	15,5	16
Združeno kraljestvo	7	6,6	6,6	6	5,7	5,6	5,4

Vir: Eurostat portal.

Tabela 5: Izdatki za programe aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji (posamezni programi so zajeti pod navedenimi vsebinskimi sklopi)

v 000 SIT

	1995	1997	1999	2000	2003	2005
Zavod RS za zaposlovanje in administrativni stroški	3.344.834	3.180.236	4.061.245	4.609.023	5.792.499	6.599.039
Programi usposabljanja	1.532.232	1.969.994	3.985.482	2.288.382	2.197.930	4.099.471
Programi usposabljanja in izobraževanje brezposelnih	1.313.750	1.884.278	3.785.606	2.106.644	1.925.277	3.318.300
Programi usposabljanja in izobraževanje zaposlenih	174.905	35.994	0	0	0	529.092
Izobraževanje odraslih	43.577	49.722	199.876	181.738	272.653	252.080
Spodbude za zaposlovanje	6.473.039	1.518.200	2.109.774	3.400.234	5.574.927	2.940.464
Spodbude za zaposlovanje različnih ciljnih skupin brezposelnih oseb (subvencije)	0	0	11.000	20.980	1.155.693	2.940.464
Regijski programi	0	0	94.142	68.148	1.006.615	0
Povračilo prispevkov	215.594	149.914	770.893	2.729.653	2.605.796	0
Pospeševanje novega zaposlovanja	1.515.753	879.835	475.203	323.063	806.823	0
Spodbude za ohranitev delovnih mest	4.741.693	488.451	758.535	258.390	0	0
Neposredno kreiranje delovnih mest	973.536	1.744.858	6.465.792	5.289.302	5.984.255	5.205.992
Podpora brezposelnim osebam za spodbujanje podjetništva	933.229	508.744	543.961	522.038	741.595	1.096.804
Ukrepi za invalide	914.554	1.085.830	1.798.366	1.796.380	2.503.136	2.151.782
Spodbude za zaposlovanje in delo invalidov	914.554	1.085.830	1.798.366	1.796.380	2.140.369	1.806.170
Zaposlitvene rehabilitacija invalidov	0	0	0	0	362.767	345.612
Phare programi in equal pobuda (ESS programi so vsebinsko zajeti pod ostalimi programi)	5.582	4.462	0	11.478	54.608	962.510
Skupaj	14.177.006	10.012.323	18.964.620	17.916.837	22.848.950	23.056.063

Vir: Preračuni Klužer F. (Služba Vlade RS za razvoj); podatki so povzeti iz zaključnih poročil proračunov RS po posameznih letih in samostojno preračuni po vsebinskih sklopih.

Izšlo v zbirki Delovni zvezki*:

Letnik X, leto 2001

- št. 1. Motivi in strategije tujih investitorjev v Sloveniji / Motivation and Strategic Considerations of Foreign Investors in Slovenia, Matija Rojec, Miroslav Stanojević
- št. 2. Sektorska analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995–2000, mag. Rotija Kmet, Gorazd Kovačič, Mojca Koprivnikar Šušteršič, Jure Povšnar, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar, mag. Brigita Lipovšek
- št. 3. Ocenjevanje in projekcija izobrazbenih tokov in izobrazbene sestave prebivalstva, Tomaž Kraigher
- št. 4. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2000, Judita Mirjana Novak
- št. 5. Industrijska politika v Republiki Sloveniji (D - predelovalne dejavnosti), Gorazd Kovačič
- št. 6. Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2000), Janja Pečar
- št. 7. Povezava med realnim deviznim tečajem in razlikami med realnimi obrestnimi merami (SIT in DEM ter USD), mag. Boštjan Vasle
- št. 8. Analiza obnašanja gospodinjstev v Sloveniji v obdobju 1997–2000 (na podlagi podatkov APG), Ana Tršelič
- št. 9. Razvoj informacijske družbe v Evropi in Sloveniji, mag. Rotija Kmet.
- št. 10. Razvoj analize in diagnoze nacionalne konkurenčne sposobnosti Slovenije, Pavle Gmeiner et al.

Letnik XI, leto 2002

- št. 1. Turistična politika in analiza slovenskega turizma v obdobju 1995–2001, Mojca Koprivnikar Šušteršič
- št. 2. Industrijska politika in državne pomoči v Evropski uniji in v Sloveniji, mag. Ana Murn
- št. 3. Primarna dejavnost - Politika in stanje v Sloveniji v primerjavi z EU, Mateja Kovač
- št. 4. Sektorska analiza poslovanja gospodarskih družb v obdobju 1995–2001, mag. Rotija Kmet, Gorazd Kovačič, Mojca Koprivnikar Šušteršič, Jure Povšnar, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar, mag. Brigita Lipovšek
- št. 5. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2001, Judita Mirjana Novak
- št. 6. Celovit pristop k razumevanju in zajemanju mednarodne menjave storitev, dr. Metka Stare
- št. 7. Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001), Janja Pečar
- št. 8. Industrijska politika v Sloveniji, merjena z državnimi pomočmi in javnofinančnimi odhodki, mag. Ana Murn
- št. 9. Dejavnost raziskovanja in razvoja v Sloveniji, mag. Ana Vidrih
- št. 10. Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letih 2001 in 2002, mag. Rotija Kmet Zupančič, Gorazd Kovačič, Jure Povšnar, Andreja Poje, Eva Zver, Mateja Kovač, Janez Kušar

Letnik XII, leto 2003

- št. 1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2002, J.M. Novak
- št. 2. Strukturne spremembe v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji, G. Kovačič, mag. R. Kmet Zupančič, J. Kušar
- št. 3. Poslovanje in finančni viri javnih zavodov v letih 2001 in 2002, E. Zver
- št. 4. Kultura kot razvojni dejavnik države in regij, mag. B. Lipovšek
- št. 5. Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, J. Pečar

*Indeks izdanih Delovnih zvezkov je v celoti dosegljiv na UMAR-jevi spletni strani.

Letnik XIII, leto 2004

- št. 1. Productivity growth and functional upgrading in foreign subsidiaries in the slovenian manufacturing sector, M. Rojec, B. Majcen, A. Jaklič, S. Radošević
- št. 2. Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letih 2002 in 2003, mag. R. Kmet Zupančič, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, G. Kovačič, J. Kušar, J. Povšnar, E. Zver
- št. 3. An Analysis of Past and Future GDP Growth in Slovenia, E.L.W. Jongen / (izšlo skupaj z DZ št. 4/2004)
- št. 4. Future GDP Growth in Slovenia: Looking for Room for Improvement, E.L.W. Jongen / (izšlo skupaj z DZ št. 3/2004)
- št. 5. On the Possibility of Negative Effects of EU Entry on Output, Employment, Wages and Inflation in Slovenia, A. Brezigar
- št. 6. Razvoj malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji in Evropski uniji, L. Žakelj

Letnik XIV, leto 2005

- št. 1. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2003, J. M. Novak
- št. 2. Značilnosti finančnih ukrepov industrijske politike v Sloveniji, dr. A. Murn
- št. 3. Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004, mag. B. Vasle / (izšlo skupaj z DZ št. 4/2005)
- št. 4. Vpliv cene nafte na inflacijo, M. Hafner / (izšlo skupaj z DZ št. 3/2005)
- št. 5. Učinki vstopa Slovenije v EU na gospodarska gibanja v letu 2004, uredila: mag. M. Bednaš. Avtorji prispevkov: B. Ferk, M. Hafner, S. Jurančič, J. Kondža, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, mag. G. Kovačič, T. Kraigher, mag. J. Markič, J. Povšnar, dr. M. Rojec, mag. B. Vasle / (izšlo skupaj z DZ št. 6/2005)
- št. 6. Izzivi makroekonomskih politik do prevzema evra, mag. B. Vasle, mag. M. Bednaš, dr. J. Šušteršič, dr. A. Kajzer / (izšlo skupaj z DZ št. 5/2005)
- št. 7. Analiza ekonomske upravičenosti začasne uvedbe vinjet v Sloveniji, J. Povšnar (nosilec), M. Ferjančič, J. Kušar / (izšlo skupaj z DZ št. 8/2005)
- št. 8. Analiza stroškov ob uvedbi dvojnega označevanja cen in pri prevzemu evra, M. Koprivnikar Šušteršič, mag. B. Vasle / (izšlo skupaj z DZ št. 7/2005)
- št. 9. Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, J. Pečar
- št. 10. Srednjeročna in dolgoročna projekcija demografskega razvoja Slovenije in njegovih socialno-ekonomskih komponent, T. Kraigher
- št. 11. Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2004, Janez Kušar, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, mag. G. Kovačič, J. Povšnar, mag. A. Vidrih, E. Zver
- št. 12. Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije, urednici: mag. M. Bednaš, dr. A. Kajzer
- št. 13. Analiza uspešnosti napovedi UMAR, M. Ferjančič
- št. 14. Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji, dr. A. Kajzer

Letnik XV, leto 2006

- št. 1. Ključni sektorji slovenskega gospodarstva: Kvantitativen in kvalitativen pristop s poudarkom na primeru predelovalnih dejavnosti, mag. G. Kovačič, dr. T. Jagrič
- št. 2. Does Exporting Boost Capital Investments? The Evidence from Slovenian Manufacturing Firms' Balance Sheets, M. Ferjančič, A. Burger
- št. 3. Poslovanje gospodarskih družb v letu 2004, J.M. Novak
- št. 4. Podjetniška aktivnost in podjetniško okolje v Sloveniji, L. Žakelj
- št. 5. Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005, Uredila dr. A. Kajzer, avtorji prispevkov: A. Kajzer, T. Kraigher, S. Kovačič, G. Kovačič, F. Kluzer, A. Brezigar Masten, T. Čelebič, D. Kidrič

<p>Zbirka Delovni zvezki</p>	<p>5/2006: Spremembe na trgu dela v Sloveniji v obdobju 1995–2005, uredila: A. Kajzer 4/2006: Podjetniška aktivnost in podjetniško okolje v Sloveniji, L. Žakelj 3/2006: Poslovanje gospodarskih družb v letu 2004, J.M. Novak 2/2006: Does Exporting Boost Capital Investments? The Evidence from Slovenian Manufacturing Firms' Balance Sheets; M. Ferjančič, A. Burger 1/2006: Ključni sektorji slovenskega gospodarstva: Kvantitativen in kvalitativen pristop s poudarkom na primeru predelovalnih dejavnosti, G. Kovačič, T. Jagrič</p> <hr/> <p>14/2005: Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji, A. Kajzer 13/2005: Analiza uspešnosti napovedi UMAR, M. Ferjančič 12/2005: Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije, uredili: M. Bednaš, A. Kajzer 11/2005: Dejavnosti slovenskega gospodarstva v luči poslovanja gospodarskih družb v letu 2004, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, G. Kovačič, J. Kušar, J. Povšnar, A. Vidrih, E. Zver 10/2005: Srednjeročne in dolgoročne projekcije demografskega razvoja Slovenije in njegovih socialno ekonomskih komponent, T. Kraigher 9/2005: Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, J. Pečar 8/2005: Analiza stroškov podjetij ob uvedbi dvojnega označevanja cen in pri prevzemu evra, M. Koprivnikar Šušteršič, B. Vasle 7/2005: Analiza ekonomske upravičenosti začasne uvedbe vinjet v Sloveniji, J. Povšnar, M. Ferjančič, J. Kušar 6/2005: Izzivi makroekonomski politik do prevzema evra, B. Vasle, M. Bednaš, J. Šušteršič, A. Kajzer 5/2005: Učinki vstopa Slovenije v EU na gospodarska gibanja v letu 2004, Uredila: M. Bednaš. Avtorji prispevkov: B. Ferk, M. Hafner, S. Jurančič, J. Kondža, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, G. Kovačič, T. Kraigher, J. Markič, J. Povšnar, M. Rojec, B. Vasle 4/2005: Vpliv cene nafte na inflacijo, M. Hafner 3/2005: Regulirane cene v Sloveniji 1992–2004, B. Vasle 2/2005: Značilnosti finančnih ukrepov industrijske politike v Sloveniji, A. Murn 1/2005: Poslovanje gospodarskih družb v letu 2003, J.M. Novak</p>
<p>Pomladansko / Jesensko poročilo</p>	<p>Pomladansko poročilo 2006 Jesensko poročilo 2005</p>
<p>Zbirka Analize, raziskave in razvoj</p>	<p>Strategija razvoja Slovenije (SRS 2006–2013), 2005 Poročilo o razvoju 2006, 2006 Slovenia – On the Way to the Information Society, 2004 Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU – povzetek Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2001–2006)</p>
<p>IB revija</p>	<p>IB revija 1-2/2006 VSEBINA: <i>Tomaž Čater:</i> Prepletanje osnov in oblik konkurenčne prednosti podjetja: Kritična ocena primernosti dosedanjih šol. <i>Miroslav Verbič:</i> Analiza izraženih preferenc kot pristop k ekonomskemu vrednotenju okoljskih vrednot ter naravne in kulturne dediščine. <i>Milan Vodopivec:</i> The Evolution and Determination of Slovenia's Wage Structure in the 1990s. <i>Jože P. Damijan, Andreja Jaklič, Matija Rojec:</i> Vpliv zunanjih prelivanj znanja na inovativnost in produktivnost slovenskih podjetij. Posvet o enotni davčni stopnji (EDS) <i>Vito Tanzi:</i> The Economic Role of the State in the 21st Century. <i>Jože Mencinger:</i> Can a Flat Rate Tax Contribute to Growth and Welfare. <i>Andreas Peichl:</i> The Distributional Effects of a Flat Tax Reform in Germany - A Microsimulation Analysis. <i>Richard Murphy:</i> Flat Tax: Not as Simple as They'd Have You Think. <i>Ivo Vanasaun:</i> Experience of Flat Income Tax - the Estonian Case. <i>Ion Ghizdeanu, St. Fănel Videanu, Cristian Stănică, Daniela Plăvicheanu:</i> The Effects of Flat Tax in Romania. <i>Thomas Larsen:</i> A Flat Tax in Denmark? <i>Jean Tesche:</i> Direct Taxation in Southeastern Europe. <i>Alvin Rabushka:</i> A Flat Tax for Slovenia. <i>Tomaž Cajner, Jan Grobovšek, Damjan Kozamernik:</i> Welfare and Efficiency Effects of Alternative Tax Reforms in Slovenia. <i>Gonzalo C. Capriolo:</i> Proportional ("Flat") Personal Income Tax Rate and Competitiveness in Slovenia: Towards Understanding the Policy Issues and Policy Implications</p>

Naročilnica	*Naročilnica obsega en tiskani in en brezplačni izvod v e-verziji (publikacij, ki so na voljo v e-verziji). Vsak naslednji izvod v eni ali drugi verziji se obračuna dodatno. Pri naročnini na izvod v e-verziji (brez tiskane verzije) imate 10 % popusta.				
Popusti	Na količino – po dogovoru (pri naročilu večjega števila izvodov ene publikacije do 25 %), za naročilo na več mesečnih zbirk (na dve zbirki 20 % in 25 % za naročilo na vsaj tri).				
Naročilo in informacije	UMAR, Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana; telefon 01-478-1043; fax 01-478-1070. Naročene publikacije in račun vam bomo poslali po pošti. E-pošta: publicistika.umar@gov.si ; za informacije o ostalih publikacijah se lahko obrnete na naš spletni naslov: http://www.gov.si/umar/public.php				
Obnavljanje	Naročilo se avtomatično obnavlja za naslednje leto.				
Odpoved	Odpoved naročilnice velja po izteku leta, za katero je bila obnovljena. Odpoved mora biti posredovana pisno, najkasneje do konca koledarskega leta.				
Naziv ustanove in ime kontak. osebe, oz. ime ter priimek naročnika in tel.št.					
Naslov naročnika				E-naslov	
ID za DDV	Zavezanec za DDV		☐ DA	☐ NE	Datum:
Želim koristiti tudi naslednje brezplačne možnosti:					
prejemati brezplačen e-izvod publikacije na e-naslov (poleg izvoda, ki ga prejmem po navadni pošti)					☐
prejemati geslo na svoj elektronski naslov (ob spremembi gesla)					☐
prejemati obvestila o izdaji novih publikacij					☐
P e r i o d i k a					
		SIT	EUR	Vpišite število izvodov*	
				tiskani	e-izvod
Ekonomsko ogledalo. 11 številik letno. Cena za en izvod 1.500 SIT / 6,26 EUR.		16.000	66,77		
Slovenian Economic Mirror. 11 številik letno. Cena za en izvod 1.500 SIT / 6,26 EUR.		16.000	66,77		
Pomladansko / Jesensko poročilo. Letna naročilnica za eno publikacijo 2.500 SIT / 10,43 EUR.		5.000	20,86		
Spring / Autumn Report. Letna naročilnica za eno publikacijo 3.500 SIT / 14,61 EUR.		7.000	29,21		
Poročilo o razvoju		3.000	12,52		
Development Report		3.000	12,52		
Zbirka Delovni zvezki (za posamezne teme se lahko obrnete na spletno stran oz. gornje naslove in tel. številke; cena po ceniku velja za en izvod).		2.200	9,18		
IB revija. Štiri številke letno. Enojna številka stane 3.000 SIT / 12,52 EUR, dvojna številka stane 4.000 SIT / 16,69 EUR.		10.000	41,73		
Info IMAD / UMAR Info. 1 izvod brezplačno. Koristne informacije o UMAR. Slovensko, angleško.					
V primeru, da ne naročate celotne zbirke, vpišite izbrano publikacijo:					
K n j i ž n e i z d a j e					
		SIT	EUR	Vpišite število izvodov*	
				tiskani	e-izvod
Strategija razvoja Slovenije (SRS 2006–2013)		1.500	6,26		
Slovenian's Development Strategy (SDS 2006–2013)		2.000	8,35		
M. Stare, R. Kmet Zupančič, M. Bučar: Slovenia – On the Way to the Information Society, 2004		4.600	19,20		
Poročilo o človekovem razvoju Slovenija 2002–2003 (knjiga in CD).		2.500	10,43		
Poročilo o človekovem razvoju Slovenija 2002–2003 (knjiga ali CD).		1.900	7,93		
Human Development Report Slovenia 2002–2003 (knjiga in CD).		5.000	20,86		
Human Development Report Slovenia 2002–2003 (knjiga ali CD).		4.300	17,94		
Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2000–2006) – povzetek		1.000	4,17		
Slovenija in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU – summary		1.500	6,26		
Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (SGRS 2000–2006)		3.500	14,61		
Slovenija in the New Decade: Sustainability, Competitiveness, Membership in the EU		7.000	29,21		
B. Radej, A. Pirc Velkavrh, L. Globevnik: Indikatorji o okolju in razvoju/Indicators on environment and development, 1999		1.880	7,85		/
J. Seljak: Kazalec uravnoteženega razvoja / Sustainable Development Indicators, 2001		3.000	12,52		/
Matija Rojec: Prestrukturiranje z neposrednimi tujimi investicijami: Slovenija/Restructuring with foreign direct investment: The Case of Slovenia, 1998.		2.000	8,35		/
Za ostale knjižne izdaje se lahko obrnete na spletno stran oz. gornje naslove in tel. številke (vpišite izbrano knjižno izdajo):					
Cene v evrih so preračunane po centralnem paritetnem tečaju 1 evro = 239,640 SIT in so informativnega značaja.					
Davek	8,5-odstotni DDV ni vključen v ceni.				1. marec, 2006